

כשהשלים לדבר בעניני הקדשות סדר דמי הערכין. שהם כמו כן קדש והביא אחר בכורות ערכין. הרמב"ם:

פרק א א הכל מעריבין. הכל לאחיו בן י"ג שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות. שהוא מעריך.

פרק א א הכל מעריבין. כגור וזנדרים הזכיר כעוים ושמה בערכין לא היו כעוים. והתוס'

והוא (*) מופלא הכמוך לחיב לפי שזרקם אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולקס מי הקדים והע"ג לחיב כי יפליא כתיב (ויקרא כ')

מחללים בענין אחר אליבא טעמא דכינוי נדרים וגזיר שלא [להזכיר שם שמים שלא] הזכירו הר"ב שם: הכל. כתב הר"ב לאחיו בן י"ג שנים ויום אחד וכן הוא

כשהוא כמוך לפרק קרוי חיש לענין זה. והכל דקאי נמי על נערכים. לאחיו מנוול ומוכה בחיין. שאין שוין דמים.

זנדרים ונראה ש"ל בן י"ג שנים ויום אחד. וכן הוא בתוס'. וכדמקן במ"ו פ"ה דגדה. והתוס' בגמ' דרשינן לה

דסד"א לנדור נדר בערכך כתיב(סס) כל שיטעו בדמים יטעו בערכים. וכל שאינו בדמים חינו בערכים. קמ"ל. והכל דקאי על נודרים משום נודרים נקטו ליה ונודרים גופיה אלטרירין לאחיו פחות מכן חזק שהוא נודר אע"פ שאינו נערך: מעריבין. *אם אמר על א' ערך פלוני

דסד"א כו' כל שיטעו בדמים יטעו בערכין [כלומר כל אדם שיטעו בדמים

(*) כתיב ד"ר קרוי מופלא כו' ונד"א גביה ע"פ ה"ג הסמוך לחיב מופלא קרוי ליה לפי כו'.

פ"א א הכל מעריבין
נערכין. מ"ה קמ"ד
ד"ה חנוי' ב' פ"ה

ראשון לציון
פ"א א חיי"ם ד"ה
דב"ר. כ"ג דב"ר
כו'. וכן ק"ה פירש"י.
וגר"ה פ"ל כו'. גר"ה
שלמי אהא על נקון:

תוספת רעק"א
פ"א א בפסוק: [אות א']
הכ"ר מעריבין

ונערכין. לשון הרמב"ם
הערכין הם ככלל נדרי
הקדש שנאמר איש כי
יפליא נדר בערכך
נפשיה לה' לביכך הייבום
עליהם משום לא יתל
דברו ולא תאחר לשלמו
וששום ככל היוצא משו
יעשה עכ"ל. עוד כתב
שם ה"כ. י"ו ונריך
המערך שיהא פיו ולבו
שוים כאשר הנדרים
ונשאלים על הערכים
ועל הדמים בדרך
שנשאלים על שאר נדרים
והקדשות: [אות ב']
הרע"ב ד"ה ומעריבין.
אם אמר על א' בסו"ה
ד' י"ב אין לי אלא
א' שהעריך אחר.
שהעריך ק' מיין חיל
נפסח. ונותן ערך כולם
כל אחד ואחד כפי
שונו ואם היה עני נותן
על יד כולם ערך אחד
עני היינו שניע ערך אחד
לכל אחד ואחד
מהנערכים ואם לא יגיע
סלע לא הוי נתינה ולכו
יעשר יתן ערך עשיר
לח"ה) ואם היה עשיר
נותן ע"י כולם ערך
עשיר. רמב"ם:

אור גדול

פ"א א בפסוקה הבר
כ"י. עיין בתו"ש
דהביא ברש"י בלשונות.
ולפי קמא קשיא לי
דאסאי לא אמר לאחיו
עבו"ם. ונודות בזה
דלא נעשר דנידורין
איצטרך ליה רק
דיתיישב נמי האי
דנידורין וע"י:

לקומים

פ"א א ברע"ב ד"ה
הכ"ר וכו' לפי
שנדקדקו וכו' וכתב הרמ"ז
הע"ג דנראה דהו"ל לקדומו
הפליא בדכתיב חיש כי
יפליא י"ל דנלשון חיש
מנינו פעול במקום פועל
נגזן כמיי"ן כו' אשה
ש"כ ויש עוד כגון והלוח
והכרה כיו"צ בן ועיין
בפרק י' נדרים מנה"ג
ובנה"ט שם: חיי"ם ד"ה
הכ"ר וכו' והתוספות וכו'
והכל מעריבין כגור
וזנדרים הזכיר כעוים שלא
להזכיר שם שמים לנלוה
דהייאית התם וכתב לא השם
להזכיר שלא כיון מוטרין שם
שמים על הערכין ע"כ:

תפארת ישראל פתיחה

ש"ש מניי הקדישות הן לאור בדק הבית, אשר נכבדות מוזר בקן במכנת זו ואלו הן: הקדש אדם. הקדש
שדה. הקדש בית או שאר נכסים, ונפרטם אחת לאחת (א) הקדש אדם, יש בו ג' אופנים (ה) מי
שומר ערכי עלי, או אמר ערך פלוני עלי, נותן לפי שנות הערך, דהיינו אם הערך פחות מכן ל' ויום שלמון
מע"ל, או יותר כלום. וכשהערך מכן ל' ולמעלה עד בן ה' שנים שלמות, או אם הערך הוא זכר, נותן ה' שקלים,
ואם נקיבה רק ג' שקלים. ומשם ולמעלה עד שיהיה הערך כ' שנים שלמות, אם לזכר נותן ב' שקלים, ואם נקיבה י'
שקלים, ומשם ולמעלה עד שיהיה הערך בן ס' שנים שלמות, אם הערך לזכר נותן ג' שקלים, ואם נקיבה ל' שקלים.
ומשם ולמעלה עד שיהיה הערך בן י"ב שנים שלמות, אם הערך לזכר נותן ד' שקלים, ואם נקיבה כ" שקלים.
שיתן ערך הנקיבה החי מערך זכר, מדהיא פלג גופו. רק כשיש בחי הוא מניין שאינו שלם, ממלאין המניין, לפיכך עד ס' שנים,
שחזי ערך הזכר הוא ב' שקלים וחצי, נותנין בהנקיבה ג' שקלים שלמים. ומן ה' עד כ' שנים נותנין נקיבה חצי ערך הזכר, דהיינו י'
שקלים. ומן כ' עד ס' שנה שחזי ערך הזכר כ' פטריות ומחלה, דהיינו כ"ה שקלים, ממלאין המניין ונותן ערך הנקיבה ג' פטריות
שלמות, דהיינו ל' שקלים. ומן ס' שנים ולמעלה שחזי ערך הזכר שוב אינו פטריות שלם, דהיינו רק ז' שקלים וחצי, ממלאין המניין שיתן
נקיבה פטריות שלם, דהיינו י' שקלים. (ב) כל זה בשאמר ערכי או ערך כלונו עלי. אבל באמר דמי עלי, או שאמר
דמי פלוני עלי, שמן האדם בין זכר או נקיבה, אפילו קטן בן יומנו או זקן ושיבה, כמה הוא שזה למכור בזקק
כעבד, ונותן דמי שווי לזדק הבית. (ג) ואם אמר משקלי עלי, נותן כפי שגור, אם כסף או זהב או כדומה.
(ד) הקדש שדה יש בו ג' אופנים (ה) אם הקדים שדה אחוזה, דהיינו שיהיה בורח, מזהו שיפדנה הוא או קרוביו
הראויים לירשו, מדמוסופין על מה שלריך אחר ליתן כשיפדנה, חומש מלצר, דהיינו רביע חלק מהקרן. ואם לא ראה
הוא או יורשיו לפדותה, פודהו אחר, ונותן בעד כל מקום שראוי לזרוע עליו ל' סאה שעורים [והוא ע"ה אלף המות
מרוכעים, או רע"ד על רע"ד חמית בקרוב], ג' שקלים. בין שהקרקע עדיית או זכרית רק שיהיה ראוי לזרוע [ובחיינו
ראוי לזרועה, פודה בשוויה פודה מקנה]. ודוקא פודה אותה בשנה ראשונה של יובל, דאז תשאר הקרקע ביד הפודה
מ"ט שנה, עד היובל הבא, ומדאין נחשב לו שנת היובל, דאסור לזרוע בו, לכן מניע לכל שנה שקל ופונדיון [דגל שקל
יש מ"ח פונדיון [כג"מ פ"ד מ"ה]. והפונדיון היותר שנתון, נמשך לקבץ ולזרוע ליתן כשיפדנה כשמות על פלגין, וכשנתן הפודה
פלגין. אולי יאמר הגזכר להחליט בפטריות. ועיין דברי רמב"ם [שטרות דמ"ד כ' ד"ה המקבלי, וכבורות דין ע"ה שנדחקו לומר
שהפונדיון יותר הוא מד"א למס. וי"ל]. אבל כשפודה בהשנים שאחר שנה ראשונה של יובל, נותן הפודה בעד כל שנה
שש עוד עד היובל, שקל ופונדיון לשנה, חוץ משנת היובל שלמה, שאינו נותן בעדה כלום, וכמש"ל. מיהו אינו פודה
שדה בשנה שקדים היובל בגרעון כלעיל, מדכתיב על פי שנים הנותרות, לשון רבים. וכשפודה או לריך ליתן כל הכ'
שקלים. אבל כשיש חיוב חרשים יותר משנה ליובל, או חולה בלגין הגזכר, וכשפודה מחשב החדשים היתרים ג"כ כשנה,
וגוון הפודה הערך של צ' שנים, צ' שקלים וצ' פונדיון, וכשפודה הגזכר אומר שיתן ל' שקלים, מדפודה חוץ ג"כ שנים
ליובל. [כך משמע ע"פ רמב"ם ערכין פ"ד ה"ה וע'. דאליכ יסתרו א"ע הלכה ט' וע' דאליכ שם, ויש ע"ה ברמב"ם
שם ה"ע, ככל הדפוסין, ותחת מלה ג' שקל, ג"ל משום שקלים, וזה דכתיבו]. אולם כשכבעלים פודין הפודה, מוספין על כל
פדיון ופדיון כלעיל, עוד חומש כמבואר. וכשיגיע היובל השאר בידו. וכשפודה אחר, חוזרת ביובל לכהנים. ואם לא נפדה
כלל מההקדש, והגיע היובל, הרי הכהנים נותנין שווייה, וסתיה להם לאחוז. (ג) אבל המקדים שדה מקנתו פודה
אותה המקדים או אחר בדמי שויה כפי שיטתו, וסתיה בידו עד היובל, שאז חוזרת לבעליה הראשונים, בין שנפדה
מהקדש או לא נפדה. ובכל שדה מקנה כשיפדנה הבעלים, ח"ל להוסיף חומש. (ג) הקדש בית, בהמה, או משלש.
אלו כשפודן כשומין בשוין, וחייבים הבעלים לפדותו צוה, ולהוסיף חומש על הקד הבית. ואם אחר יתן יותר מהקרן
והחומש, או ח"ל הבעלים לפדותה. אכנסם כל בהמה עהורה תמימה שהקדישה לזדק הבית, אע"פ דאסור לעבדה כן,
אע"פ"כ מה שעשה עשוי, ופודה אותה כלעיל, על מנת שהפודה אותה יקדישה לקרבן למזבח כפי מה שהיא ראויה. ואם
הקדיש בית, יש חילוק, שאם היה בית שבעיר חומה, וגאלה אחר, או אם נשאר בידו י"ב חודש, הרי היא
מוחלטה לו. ואם היה הבית שבעיר שאין חומה, חוזרת לבעליה ביובל. וכל הדינים בכל ה"ל, הם בין שאמר הרי זה
הקדש לזדק הבית, או שאמר הרי זה חרם לזדק הבית, או הרי זה חרם לשמים. אבל באמר הרי זה חרם סתם, הרי

תפארת ישראל יבין

פ"א א באמר ערכי עלי, או שאמר ערך פלוני עלי. ומלת הכל,
לאחיו בן י"ג שנים ויום א' שהביא צ' שערות, אע"פ
דכתיב נחשבין רק כשומא [ווארצע בל"א]. וכ"כ בן י"ג שנים
[קרישע ח"ב]

הבל מעריבין פרק א ערכין

בהנים ליום וישאלוהו מיהו
 פ"א מ"ב ענין פ"א :
 ועבדים. מ"ג ע"ש פ"א :
 טומטום ואנדרוניגוס. מ"ד
 ע"ש פ"א דרש שושה וקמ"ו
 מ"ה ע"ש פ"א פחות מן
 חרש נדרה. מ"ו ע"ש פ"א ע"ש
 פ"א : ב הנכרי רמ"א
 יעקב. מ"ז ע"ש פ"א ע"ש
 ירושלמי מ"ז ע"ש פ"א ע"ש
 מ"ה ענין פ"א ע"ש פ"א ע"ש
 ונכ"ל ונ"ל ע"ש פ"א ע"ש
 מ"ה ע"ש פ"א ע"ש פ"א ע"ש
 ירושלמי ע"ש פ"א ע"ש
 ירושלמי ע"ש פ"א ע"ש ע"ש

שנויי תוספתאות
פ"א אורחיו וישראלים
 זכ"ל ק"ו ונמשכ"ו
 ליום ; ב"ד ; וישראל .
 טומטום ואנדרוניגוס .
 זכ"ל ק"ו וטומטום
 ואנדרוניגוס . זכר ור"א
 ונקבה ודאית . נמשכ"ו
 הוכרין כמ"ק הוכר ור"י
 והנקבה ור"א (נ"ל)
 ..ודאית) אב"ל לא
 נודרין ולא מעריבין .
 נמשכ"ו ו"ו (ה"ל) הסדר
 אבל לא מעריבין ולא
 נודרין ב"ה הנכרי .
 נמשכ"ו נכרי . זה וזה .
 כמ"ק ונמשכ"ו מה וזה .

תוספות הדישים
פ"א ב בחי"ם ד"ה
 ר"א כ"ו ותנינא
 כ"ו . ולפי מה דקמ"ל
 דנמני סדרי י"ט סדר ור"ל
 סה וזהו כן ממילתא
 דל"ה הלכא כה"ס והדרינן
 לכללא רמ"ו ור"ל כה"ס כה"ס
 שם בא"ד א"ת ב"ת
 אלהיו ע"כ ל' ולק"ה
 דנחמלה כ"ג נ"ס מ"ה
 דל"ה מקבלין מבוט ריב"ז
 וכן דבר מסויים אפי'
 בסוף ח"ן מקבלין הכי
 מהרין רבי יוחנן כ"ג ע"ש
 ברייתא חליבא דר"י
 וזכירולמי שקלים ע"ש מהרין
 ק"ו לחי"ם ע"ש וזהו כ"ן
 יוצא ק"ה להרמ"ם כיון
 דכ"י יוחנן ס"ל כה"י
 הלכתא כותיה ונכ"ל ר"ה
 להרין ו"ש לרקוק עליו ע"ש
 חדה ולמקבל לא לחי"ם
 ערכו ע"ה ועוד דכ"י מ"ה
 ממשע לכ"י מהלכיה
 דל"ה מעריב משמע דל"ה
 ק"ה כלל ועוד ע"ש לרקוק
 נמשין עליו . (ממחור"ה)
 : (כ"ז)

בדמים. תוס' [קמ"ל נכסות כל דהו גמ'. ומ"ש הר"ב והכל דקא'
 על נודרים כו'. לחי"ו פחות מנן חודש והני והדר מפרש גמ'.
 וכתב רש"י דה"ל דמ"ל למקטט טומטום ואנדרוניגוס חס"ו ונכרי
 אלא חד מתרתי תלת נקט. ל"א להכי נקט האי משום דפליגי רבנן
 ור"מ בזהו פירקא [בגמ'] המעריך
 פחות מנן חודש רמ"א נותן דמיו ח"ס
 יודע שאין ערך לפחות מנן חודש וגמר
 ואמר לשם דמים וחכ"א לא אמר
 כלום ולהכי כתמה ברישא להשמיעין
 ממשנה יתירה דאפי' לרבנן היכא
 דאמר דמיו עליו יש לו דמים ונתן
 דמיו . מפי מוריגו . ע"כ : מעריבין
 ומעריבין נודרין וינדרין . והעריבין טולן
 והדמים הכל מהמין לזדק הבית ויפלו
 הכל לנכסה שהיה במקדש מוכנה
 לקדשי זדק הבית . הרמב"ם פ"א
 מה"ע : בהנים ולויים . כתב הר"ב

כהנים אלעריבא ליה להשמיעין דנערכין דסד"א הואיל
 דכתיב והעמידו כו' קרא במעריך כתיב ולפיכך היה נ"ל
 להגיה להשמיעין דמעריבין אלא דבמחמ' דהנן הנוכס לא
 נעריך ילפינן לה מוהעמידו כדפי' הר"ב ע"ש לכך י"ל דנקט
 ליטבא דמחמ' דלקמן : נשים ועבדים . כתב הר"ב והאשה
 משלמת כשתחלמן או והעבד כשתחחרר . וכ"כ רש"י ומסיימי
 התום' ח"ג כגון כהנו להם ע"מ שאין לר"ב או לבעל רשות בהן.
 ועמ"ש במ"ח פ' בתרא נודרים : ועבדים. אע"ג דגזי מלות יש
 לו דין אשה . לפי ערך זכר הוא נעריך דלא אשמעינן תנא דלמא
 א"ס היה נעריך כאשה . תוס' : אבל לא נערכין . כתב הר"ב
 זכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין עד שיהא זכר ודאי כו' עמ"ש
 כיוולא בזה בריש פ"ב דזבים : ב הנכרי רמ"א נעריך אצל לא
 מעריך . כתב הר"ב הרי קראי כתיבי כו' איש כי יפליא ריבה
 כל איש כו' . שכן מליטו שריבה הכתוב בנערכין . והע"ג דאיש
 במעריך כתיבי א"ס היונו ענין למעריך הנהו ענין לנעריך . תוס' :
 רבי יהודה אומר מעריך . כתב הר"ב והלכה כר"י וכן כתב בפי'
 מנכרי לזדק הבית . שכן מפורש ע"י עזרא [ד'] לא לכם ולנו
 דר"מ מסתברא . דכתיב לא לכם ולנו . ור"י מ"ה עבד ליה בזהו
 מתכוונים לעושה . אלא שישמכו גם עליהם ויאחרו בציון דכתיב (שם)
 ויהי עם הארץ מרפין [ז"ל מרפין] ידו עם יהודה ומזבילים
 אוחס לבנות . ונכ"ל שפירוש הרמב"ם מלאחי שכבש והלכה כר"מ .
 וכ"כ בחבורו פ"ה [ז"ל פ"ה] מהל' ערכין [ה"ו] . והראב"ד
 השינו דה"ל ק"ל ר"מ ור"י . הלכה כר"י . כלומר ומבוט דאמר'
 דהלכתא [דר"מ] מסתברא . לא דמין לכללא . והכ"מ הל"ז בעד
 הרמב"ם . מדאמר רבא הלכתא דר"מ מסתברא כו' . אהא שמעין
 ולא אכללא דל"ה למדין מן הכללות בכה"ג . ולי נראה דמשום
 ההוא כתמא דשקלים פסקין כר"מ . ועיין עוד לקמן : זהו זה מודים
 סודרים וינדרים . כתבו הסו"ס ונ"ע . כיון דלר"מ אין

עלי נותן ערך אותו פלוני כפי שניו כמו שקלוב בפרשת ערכין
 שהערך טולן לפי שנים של נערכים : ונערכין . א"ס אמר אחר
 עליו ערך פלוני זה עלי או אמר הוא עלמו ערכי עלי : נודרין .
 אמר דמי פלוני עלי לר"ך . שיתן כמו שהוא יפה לימכר בשוק ;
 וינדרין . אמר אחד עליו דמי פלוני
 עלי או אמר הוא עלמו דמי עלי : בהנים
 ולויים . כהנים אלעריבא ליה להשמיעין
 דנערכין דסד"א הואיל וכתיב (שם)
 והעמידו לפני הכהן והעריך אותו
 הכהן . ישראל לפני כהן ולא כהן לפני
 כהן . הלכך כהן ליתיה בערכין . דאי
 עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני
 הכהן . קמ"ל דכהנים איתגבו בחרת
 ערכין . ואידי דתקן כהנים תקן לויים
 וישראלים : נשים ועבדים . והאשה
 משלמת כשתחלמן או תחגרש והעבד
 כשתחחרר : וטומטום ואנדרוניגוס

נודרים וינדרים . שהרי יש להם דמים : ומעריבין . את אחריש א"ס
 אמרו ערך פלוני עלי נותנים ערך אותו פלוני : אבל לא נערכין .
 א"ס אמר ערכי עלי . או אמר אחר עליהם ערך פלוני עלי לא
 אמר כלום . דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין עד שיהיה זכר
 ודאי . או נקבה ודאית : פחות מנן חודש נידר . א"ס אמר [אחך]
 דמיו עלי . שהרי שזה דמים כל כהן : אבל לא נעריך . שלא
 נאמר ערך בפרשה אלא מנן חודש ומעלה : ב הנכרי רמ"א
 נעריך . הרי קראי כתיבי בפרשת ערכין . חד ריבוי אחד מיטוט .
 בני ישראל מיטוט את הנכרים . איש כי יפליא ריבה כל
 איש ואפילו נכרים במשמע . ר"מ סבר נכרי נעריך ולא
 מעריך . שכן מליטו שריבה הכתוב בנערכים יותר מבמעריבים
 שהרי חס"ו נערכים . אצל לא מעריבין . הלכך שרי מיטוט
 למעריך וריבויא לנעריך : ור' יהודה אומר נכרי מעריך
 ולא נעריך . שכן מליטו טומטום ואנדרוניגוס מעריבים . ולא
 נערכים

ותמיהי דבמ"ה פ"ק דשקלים . תנן סתמא ואין מקבלין
 ונמנמא דכחא . אמרינן דהלכתא
 דה"ל מסתברא . דכתיב לא לכם ולנו . ור"י מ"ה עבד ליה בזהו
 מתכוונים לעושה . אלא שישמכו גם עליהם ויאחרו בציון דכתיב (שם)
 ויהי עם הארץ מרפין [ז"ל מרפין] ידו עם יהודה ומזבילים
 אוחס לבנות . ונכ"ל שפירוש הרמב"ם מלאחי שכבש והלכה כר"מ .
 וכ"כ בחבורו פ"ה [ז"ל פ"ה] מהל' ערכין [ה"ו] . והראב"ד
 השינו דה"ל ק"ל ר"מ ור"י . הלכה כר"י . כלומר ומבוט דאמר'
 דהלכתא [דר"מ] מסתברא . לא דמין לכללא . והכ"מ הל"ז בעד
 הרמב"ם . מדאמר רבא הלכתא דר"מ מסתברא כו' . אהא שמעין
 ולא אכללא דל"ה למדין מן הכללות בכה"ג . ולי נראה דמשום
 ההוא כתמא דשקלים פסקין כר"מ . ועיין עוד לקמן : זהו זה מודים
 סודרים וינדרים . כתבו הסו"ס ונ"ע . כיון דלר"מ אין

נערכין , נאחוי מנוול ומוכה שחין , אף שאינו שוש פרוטה ,
 אש"ה יכול א"ס להעריבין : ג) באמר דמי עלי , או שאמר דמי פלוני
 עלי . והכל הנודרין , משום נדרין נקט לה : ד) הכל דנודרין , לחי"ו
 פחות מנן חודש , אע"פ שאין בו ערך : ה) כהנים אלעריבא להשמיעין ,
 מדכתיב בערכין והעמידו לפני הכהן , וסד"א דהיינו ישראל לפני
 הכהן , ולא כהן לפני כהן , קמ"ל . ואב"ד כהן נקט נמי לוי וישראל :
 ו) ואשה כשהעריבה , משלמת כשתחלמן או תחגרש . והעבד משום
 כשיסתחרר . או כשיהא ל"ס חודש אחד מעות על מנת שאין להבעל
 או להאדון רשות בהמעות . אמנם בעד כנעני שנעריך , דינו כשאר
 זכר שנעריך , אף דבמלות דינו כאשה : ז) באמר דמי טומטום
 ואנדרוניגוס זה עלי : ח) א"ס אחריש , א"ס אמרו הם ערך פלוני
 עלי : ט) בהעריבו את עלמן , או שהעריבם אחריש , ח"ן ערך
 לטומטום ואנדרוניגוס : י) מדכתיב בערכין רבוי ומיטוט . רבוי
 דכתיב איש כי יפליא , המשמע כל איש , הפילו עכו"ם . ומיטוט ,

יבין תפארת ישראל יבין

דכתיב בני ישראל , למעט עכו"ם . וס"ל לר"מ דמסתבר טפי לשידי
 הרבוי על הערך , מדמליטו רבוי בערכין , דהרי חרש בוטה וקטן
 נערכין אף שאין מעריבין . ה"ל עכו"ם נעריך ולא מעריך . ואף
 דחרש שוטה וקטן שאינו דליון בני דעה , ואי אפבר שיהיו מעריבין ,
 עכ"פ בלא זה מליטו שנתמעטו עיטמ"ו מקבל נדבהם לזדק הבית ,
 והרי דמי הנעריך יתן לזדק הבית . ואע"ג דזכו דוקא בתחלת
 הבניין , מדחייסין שירפו ידו ישראל בבניין , משא"ל כשכבר נבנה,
 דהרי באמרו דמי עלי מקבלין ממנו . אפ"ה אהני הא ואהני הא ,
 למעט שלא יהיו עכו"ם מעריבין . ור' יהודה ס"ל דמסתבר למסדי
 הריבוי אמעריבין , מדמליטו טומטום ואנדרוניגוס מעריבין ולא
 נערכין . [אב"י ל"מ ל"ל דכחא פליגי , דלר"מ להכי מדמין עכו"ם לנש"י ,
 דכשיהיו ההסרון נדעה , דכהן חסר הדעת , וזכו דעתו מקבל . ולר"י לא
 מחשב לעכו"ם כהסרון נדעה , רק ההסרון גופו גאל מל ועבל , ולהכי טפי
 דאי לדמותו לטומטום ואנדרוניגוס : יא) לנעין דמי עלי , או דמי פלוני

נערכין , נאחוי מנוול ומוכה שחין , אף שאינו שוש פרוטה ,
 אש"ה יכול א"ס להעריבין : ג) באמר דמי עלי , או שאמר דמי פלוני
 עלי . והכל הנודרין , משום נדרין נקט לה : ד) הכל דנודרין , לחי"ו
 פחות מנן חודש , אע"פ שאין בו ערך : ה) כהנים אלעריבא להשמיעין ,
 מדכתיב בערכין והעמידו לפני הכהן , וסד"א דהיינו ישראל לפני
 הכהן , ולא כהן לפני כהן , קמ"ל . ואב"ד כהן נקט נמי לוי וישראל :
 ו) ואשה כשהעריבה , משלמת כשתחלמן או תחגרש . והעבד משום
 כשיסתחרר . או כשיהא ל"ס חודש אחד מעות על מנת שאין להבעל
 או להאדון רשות בהמעות . אמנם בעד כנעני שנעריך , דינו כשאר
 זכר שנעריך , אף דבמלות דינו כאשה : ז) באמר דמי טומטום
 ואנדרוניגוס זה עלי : ח) א"ס אחריש , א"ס אמרו הם ערך פלוני
 עלי : ט) בהעריבו את עלמן , או שהעריבם אחריש , ח"ן ערך
 לטומטום ואנדרוניגוס : י) מדכתיב בערכין רבוי ומיטוט . רבוי
 דכתיב איש כי יפליא , המשמע כל איש , הפילו עכו"ם . ומיטוט ,

הכל מעריבין פרק א ערכין

ד' האשה שהיא יוצאה ליהר. ז' ב'א מ"א פ"ג מה' מנכסין פ"ד : האשה שנתרנה נרנן בשערה יושבתי בתיך פ"ג מה' :

שנינו בנדרהארת ד' האשה שהיא יוצאה כמש"כ ליהר כתיב. שהיא יוצא (וקוד הנ"ל ז"ל נקנן זכ"א דקן ככ"י הוה כמ"כ לפ"ז (האשה ש) יושבה על המסבך ונמקת בש"מ וכן ליהר כמש"כ ד"ו :

תוספות רעק"א מ"ד ועל"פ : [אות ד] במשנה א' סמתיים לה עד שתלד. רש"י כתב דהר דוקא ונא הוא ומקמת פוקים סביבם ראה מנא דאסרי' עובר ירך אמו. ועיין בת"מ ספ"ו התורה. אבל הר"ן פ"ג החולין דף רע"ז. כתב דהך דהיא הפעם כיון שהיא מחויבת מיתה אין מענין את דינה. ולכך כיון שלא יצא לאור העולם לא חישינן תרע שאילו נגמר דינה להייה וילדה אין הורגים את הולד משום דעובר לאו ירך אמו הוא ולא נגמר דינו למיתה עיין שם : [אות ה'] חוי"ט ד"ה האשה שנתרנה, אור גדול

ומעריך יחול מיד. [ומ"ש הר"ב מלוה הכחובה בצורה כו' עיין בזה מ"ש במשנה ג' פ"ח דבכורות. ומ"ש אצל לאהר שחקט כו' מתינו מאי תקנה ליכא הא קי"ל לר"מ וכו' במ"ג פ"ח דבכורות מלוה ע"פ גובה מן היורשים. וא"כ אצל לאהר קיימא לן הלכה כו'. וכו' הרמב"ם צפירוכו.

וכבר ידעת שפסק הלכה כו'. ואולי שהר"ב יכזור. דהא דאמר רב פפא בס"פ גט פשוט גובה מהיורשים שלא תנעול דלת כו' דוקא. ודאמר בפרק קמא דקדושין דף י"ג דטעמא דשעבודא דאורייתא הויא לענין קרבן וכתיבון שהפסד הוסיפוס (שם ד"ה גובה) לעיקר. והיינו כמתניתין דספ"ב דקנים. ע"ש. וש"ל דאף לתיורן קמא דהתוס' (להשווה דפ"ג פליגי אליבא דמ"ד דאורייתא. והר"א"ש מסיק דה"ק טעמא דאוקמא דאורייתא ביורשים. משא"כ בלקוחות שלא תנעול כו' אפ"ה [דוקא] בקרקעות שירבו ולא במטלטלין.

ועל המטלטלין היא תקנה מהגאונים. כמ"ש הרמב"ם ספ"ה דקנ"ג הר"ב הכל בלשון תקנה. אלא שזה דוחק ועיין במ"ב פ"ה : ד' יושבה על המסבך כו'. פירש"י קודם שנגמר דינה וליהר דליואל ליהרג קאי וכל היואל ליהרג לאחר גמר דין. והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עישי הדין כלל. כדמכמע בפרק אחר דיני ממונות דף ל"ה דליכא פיעוי הדין אלא לאחר גמר דין. מדקאמר היכי ליטעד לדייניה במעלי דבצחא וליגמר דיניה בצבחא ולקטליה [בחד בצבחת] נמלא אהה מענה אח דינו [וכי] קאמר לגמור דיניה בחד בצבחת קאמר מינשו לטעמייהו. ולענינו לא חישינן. הו"ס : האשה שנתרנה נהנין בשערה. כתב הר"ב לכו שעה ממש קאמר כו' שניי המת אכורים בהנאה : גמ'. ופירש"י מת אכור בהנאה. דכתיב (במדבר י"ג) ותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה ע"כ. וכיון שהמת אכור בהנאה כל ניווי מיתסרין נמי בהנאה. והא דתנן שנתרנה רבוחא קמ"ל. דגמ' דינה אכורתה קודם שהמות. אצל הרמב"ם בכוף הלכות אצל. כתב המת אכור בהנאה טולו חוץ משערו משמע מדבריו דשנתרנה דוקא אכן כבר השיגו הס"מ. ובכ"י טור י"ד כו' שמ"ט העתיק זה הלשון ע"פ הסמ"ג והשיגו. ועמ"ש לקמן עוד בזה דשנתרנה : בהמה שנתרנה אכורה בהנאה. כדק"ל ובעל השור נקי כהדם שזומר לחצירו ולא פלוגי נקי מנכסיו. ואין לו בהן הנייה של כלום. רש"י : אסורה בהנאה. לשון הר"ב אפי' (י' כ"ה בת"ע ד"ק. וז"ל הוה דנ"פ פליגי אמר דלתיבתא.

בתשלומין) : ד' האשה שהיא יוצאה ליהרג. אין כמתנין לה עד שתלדיה. יושבה על המסבך. מתנין לה עד שתלדיה. האשה שנתרנה נהנין בשערה. בהמה שנתרנה אסורה בהנייה (ב) : לפומית. דכיון דאמרס חנו גליא דעתה דלא יחיה לה דתהוי כגופה לאהכורי וכנטולה מחיים דמיה. אצל בענין אחר אכור. שניי המת אכורים בהנאה : בהמה שנתרנה אסורה בהנאה. אפילו שעה :

יבין תפארת ישראל בועז

שו"ת היורשים חייבים לשלם מה שהזיק : דס"ל מלוה הכחובה בצורה כחובה בשטר דמי, ולהכי גובה מיוורשים. ות"ק ס"ל כמלוה על פה דמי, ואינו גובה מיוורשים. ודוקא במזיק פלוגי. משא"כ בנדל, מעריך, ומקדש, כ"ע מודו גובה מיוורשים, דאליס בעבודא דהקדש, וחל מיד כאלו כהוב בשטר. וקיי"ל דמלוה על פה נגבה מיוורשים, כשלוה בחלוו לכלם, או שיש עדים שלוח לומן שלא הגיע עיניו, או שמדוכו טיטלם ומת בדוכו [ח"מ ק"ח]. משום דבהר"ג ג' גזנא ברור שחייב, ולהכי צב"ג גובה מיוורשים, ולא משום דבעבודא דאורייתא, דהא ספיקא הינה הוה, ודלמא אפילו מלוה הכחובה בצורה צפירוס, לכו דאורייתא היא, [כש"ח מ"מ ז"ל סק"ב]. רק מה"ע צב"ג גזנא גובה מיוורשים, כדי שלא הנעול דלת לפני ליוני. וכל זה דוקא לצבוח מקרקעות שהינה אהב. אצל מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח. ורק לדידן תקנת הגאונים הוא שיגבה בע"ח גם ממטלטלין שהינה אהב [מ"א ק"ז] : שו"ת שנגמר דינה למיתה בזין ישראל, וז"ל וולדות ממונא דבעל הן, ולא נפשיהו מניה, קמ"ל דעכ"פ אין מענין דינה משום וולדות (א) : ית) געבערשטוהל. ולכו דוקא, רק ר"ל שכבר יש לה חבלי לידה : יש) אף שכבר נגמר דינה, ואין יענו דינה. עכ"פ מונעק הולד לאלת, גוף אחר הוא, ומשום לער גופה בעניו הדין, אין דוחין חייו. [ואף לר' יוסי (גדלים ד"פ ע"ב) דאפילו כפיסו קודם לחי חייו. הך דנדידן חליא, שז ולא תעשה עדיף] : ב) שגזוז ממנה לאחר שנגמר דינה קודם שנתרנה. אצל שער עולמה ששאר מחובר בגופה בשעת הריגה או מיתה, לכור מדאורייתא. ואפילו פיהה נכרית שקשורה בה או רק קלושה בשערותיה צבעה שנתרנה או שמתה, אכור עכ"פ מדרבנן [ג"מ י"ד ש"ט]. וכן ז"ל דלא גרע מכלים שזרקו על מה ונגעו במטה דאסורים אס נתחון שיקבדוס עמו, דלו דמי לתכרובי המת דאסורים בהנאה, ס"ג נשארו השערות מחוברין בגופה בשעת מיתה, ואפילו רק ע"פ קליעה, ס"ג כהכחונה נעלמה סיהי כגופה להקבר עמה. ולא דמי למלטשים שלבש בשעת מיתה דמתים בהנאה, דכשער שחי, ששמן סיהי נרל'ין כגופה, ועי"ז עמי איכא למחלף לשער הכוף ממש דאסור מדאורייתא. ולר"בב"ם פ"ב מסנהדרין וסוף סלכות אכל מהני' מיורי אפילו בשער עולמה שהיה מחובר בה בשעת מיתה בין במת ובין כהרג, משום דשער אינו כגופה, וז"ל דטעמו משום דאין השער משתנה בשעת מיתה, וכמ"ש רש"י. ומכאן נסיפא משמע כמא"ס [עש"ס], ולא דמי לכלים שנגעו במטה דאסורים. דהתם מדוקא על המת ס"ל יחדום כפירוס להקבר עמו, אס לא שנתחון להיין. בירו צב"והה שיתנו הפיהה נכרית שעליה לשום אדם, לכ"ע ס"ל כללים שנגעו במטה על דעת שלא לקבין עמו, וסריין. אצל שערות המת ממש ששאריו מחוברין בו בשעת מיתה, אפילו אחר שיתקום לשום אדם, לדידן אסורים בהנאה מדאורייתא [י"ד ס"י ש"ט] : בא) בזין ישראל : כב) אפילו שעה, והחילוק שבין אשה לבמה, דלעיל

דאם דיה העיקר כוונתו לענין החשלוטין ה"ל לומר להריא דמה דקאמר נודר ומעריך אינו מוכח דשמה הנ"ס לענין שיחול' מיד אם יפריש אחר' ללולא הא דנדר והעיקר תחלה אינו הל כמ"ש רש"י חילין ב' ופרוקקס מאור לשון שמה דכתבו ולשון יחול דהוא עתיד דלהבנת רע"א הו"ל חל מיר ונמ מה לשון חל הול"ל דהובו אליו. אבל לפ"ש מדוקקס מאור רע"ב בזה לא נחית לאשמועינן עיקר הרבנות לענין היורשים דא"כ העיקר חסר בדבריו דמה דקאמר נודר ומעריך אינו מוכח דללמא חנ"ס לענין יחול מיר אם הפריש ובג"ל ואש"מ : ד' במשנה יושבה על המסבך. עיין בתו"ש. והנה מיה עכתבו התוס' והיינו שעתא דרישא כו'. לכאורה נראה דדוקא לאחר גמ' אין ממתינין אבל קודם גמ' שחלד וצ"ע דלמי מאי דילפינן מקרא משמע דאף קודם גמ' אין ממתינין. וכן היה נראה לכאורה מק"ל הנמ' דמריך ואימא ח"ל דבשביל סכונא דבעל נמתין ויא לאחר גמ' דייך עיניו דין שפיא דאין ממתינין וכראיתא לעיל שם גבי היוצא ליהרג שחבל באחרים דלר' שמעון בן אלקעזר פטור משום שלא ניתן לחרות שמירת בר' ולא הורגין בשביל פטורא דהאי וכן ב"ק (צ"א א' יע"ש אלמא דמשום עינו הדין אין ממתינין אף באיכא פטורא. ויש להלק. וצ"ע. ובהנ"מ דלעיל

שערה. ותימה מאי אפי' דהא זבחה נמי שערה מיהסר. אבל הר"ב הטעהו עינו. שראה כך בפירש"ג בנמ' בסוף הפרק. ולא הסגינן שרש"י פי' זה על הא דתינא האשה (*שמתה נהנין בשערה. בהמה שנהרגה אכורה בהנאה ומה הפרש בין זה לזה. זו מיתתה אכורתה. וזו גמר דינה אכורתה. ולכרייתא זו נהנין בשערה היינו שערה ממש. לפי שאין גמר דינה אכורתה. ואהא פירש רש"י בהמה שנהרגה אכורה בהנאה אפילו שערה. איברא דרב נחמן בר יצחק מפרש למתני' נמי כהך כרייתא ודנהנין בשערה שערה ממש. אבל הר"ב לא פי' כן אלא כדרכא דמוקיים לה בפאה נכרית אבל שערה גופא אכורה. לדידיה ודאי דלא שייך לפירש אפי' שערה. ואף הרמב"ם מפרש כדרכא. ולא סיים בהמה אפילו שערה. ומ"מ אני תמיה שפירש כדרכא ולא כדרכ נחמן בר יצחק דהא קשיא ליה לרב נחמן בר יצחק אדרבא והא דומיא דבהמה קהני מה ההם גופיה אף ה"ג גופיה. [והטור י"ד סי' שמ"ט כתב כדרכ נחמן בר יצחק. דמחלק בין מתיים דהיינו בין גמר דין עד שסהרנן דנהנין ולאחר מיתה לא ומחוקמא מחניתין ככרייתא

(* פירוש ד"ר הוה עכרנס .

לעיל. אבל כשלמדתי ז"ק כשחברתי מהדורא בתרא על ספרי ספר מעדני נולך דלדרכא הר"ש שם סימן י"א דפחת נבלה איכא בכופר ושלשים דעבד. הטליתו מפירש"י והסוגיא דהכא דלא כהטור. אלא לר"ג בר יצחק בכל אשה שמתה בין מעלמה בין מהריגה שערה מותר בהנאה. וכן ראינו עוד להרמב"ם בסוף פ"ב מהלכות כנהדרין סתם וכתב כל אשה שתיהרג מותר ליהנות משערה. ולא חילק בין מחיים לאחר שהמות והוא עיקר. ואזלא ליה מ"ם הכ"מ עבד כלום על מ"ם בהלכות כנהדרין סתם מותר ולא פי' אי צפאה מאחרת כרבא אי מחיים כר"ב. והארכתי עוד שם בספרי הנזכר. אך עתה מלאתי בתשובת הרשב"א סימן ש"ל שהשיג על הרמב"ם ואמר שמה שמדק על זו הכרייתא אינו סמך. דמיירי נמי בגוזה קודם מיתה. דבגמ' סתמא פריך דהא שער מת אכור בהנאה. ורב נחמן בר יצחק אילו אהא פליגי הל"ל לא דשער המת מותר. ועיין עוד שם]:

דגמר דינה. לא הבנתי דאם בא לומר דנהרגה היינו יוצאת להרגי רבשעת גמר דין נאמר בהנאה ולא משתרי השער. אלא אי"כ פאה נכרית רוח ודאי אינו דלא טעינו דרבאם נמ"ד אסרו וכדאמרין להדיא בסוגיין לרנב"י ונזוח לא פליגי רב. ואם בא לומר דהרבנא שמום סיפא דבתמא אפילו יוצאת ליהרג אסור דגמר דין אסרתה. אי"כ מה זה שכתב התי"ם. אבל הרמב"ם בסוף ה"ל אבל כתב המת אסור בהנאה משמע מדבריו דשנהרגה דוקא והא האבת הוא בן דבארם ליכא איסור אלא אחר מיתתו ממש. ומ"ש התי"ם אכן כבר השינו הכ"מ ובבב"י יור"ד סימן שפ"ט השיג גם כן על הספ"ג לא מצאתי מזה דבר לא בכ"מ ולא בב"י אלא דהשיג שם אמה דספק הרמב"ם והסמ"ג דהיו משערו דהא בשמעתין מביא דשער מת אסור בהנאה ובבב"א דיש ס"ס בדבר רבינו תי"ם בזה:

יבין תפארת ישראל בועז

דאשה רק מיתתה אכורתה בהנאה, דקודם מיתתה מותרת בהנאה [כעלוי סי' כ'], והרי השער לא מת, דלוי מהפעל מהמיתה. משת"כ בהמה גמר דינה אכורתה, וכל המחויב בגוף בשעת גמר דינה נאסר מדאורייתא, מדרבי קרא שזור הנסקל את בשרו את העפל לבשרו [כ"ק דמ"א]:

הפסד דנעל ראין לענות דינס, כדמענין

אור גדול

דלעיל שם דפריך סבלל דת"ק סבר ניתקלחורת עמידת ב"ד ביקשה לי לפי מאי דק"ל דבמקום דלא אפשר מקבלין עדים שלא בפני בע"ד וגם גומרין הדין שלא בפני בע"ד כסבואר בח"מ (סי' ב"ח וסי' י"ג) באחרונים שם וא"כ מאי האי דלא ניתן לחורת עמידת ב"ד וכו' לא ניתן לחורה הא כיון דלא אפשר יוכלין לגמור הדין ולקבל עדים שלא בפני בע"ד ובג"ל ואין לא אפשר גדול מזה כיון דלא יגבו מן היררשים וא"כ היה יכול לאוקמי פלונתא דת"ק ורשב"א בפלונתא דשטעמן החימני ור"ע ב"ק (צ' ב' וצ"א א' דרשב"א סבר כשמעין החימני דכענין אומדנא דבי דינא ות"ק סבר

דקרא ללחויי ולד שיהיה כגוף האשה, א"כ למה נקטה מתני' שזוהא ליהרג, דמשמע שכבר נגמר דינה, או אין ממתנין מלהרנה, כמענין רבותא עפי' דאשה מעוברת שהתאה לון ממתינין מלדונה עד שילד. אלא ש"מ דבכ"ג בלמת ממתנין לה, ורק בשכבר נגמר דינה אין ממתנין, כדי שלא לענות דינה [וכן משמע ברמב"ם בסו"ב מסנהדרין ה"ד]. והל"ל לר"ך קרא גם יצירא, לאשמעינן דולד כגוף האשה דמי, דאי לאו קרא, הו"א משום דינה כסופא משום ולד מהו"ל גוף אחר]:

לא בעינן. והנה לפי מאי דאיתא בח"מ (סי' ת"ח) בהנ"ה דבנוקין אפיל במקום אונס אין מקבלין עדים אלא בפני בע"ד ניהא. אמנם עיני' כת' דע"א וצ"ל (סי' ק"ה) שהתא בזה ולפי"ו הדרא ק"י לדוכתי. ויעו"י בשמ"ק ב"ק (דף צ"א וק"ב) דלדין שלא בפני בע"ד אפילו במקום אונס לא ג"כ א"ש. אמנם לפי מה שחמשו אחרונים להלכה יעו"י (בסי' י"ג) בקצת"ח ובאחרונים צ"ע בזה. ויעו"י ג"כ כאן בתורה דיתכוי דמשמע דאי לא דהוי עמר עליה אף בדיעבד לא הוי סהני אף דאין לך אונס גדול מזה דימסר כולו ולא יגבה מיררשים וצ"ע.

ר"ע מברטנורה אין בערכין פרק ב ערכין תוספת יום טוב ציונים

פרק ב א אין בערכין פחות מסלע. אפילו עמי שהעריך. ואין ידו משגת אינו נזון בפחות מסלע. דכתיב (ויקרא כ"ו) וכל עררך יהיה בשקל הקדש. כל ערכים שהתא מעריך לא יהיו פחותים משקל: ולא יותר על המשיים. וזהו גדול שבערכים (דכתיבי בפרשה: נתן סלע והעשיר. בן עשרים שערכו חמשים והיה עמי ונתן סלע ב) בערכו [דעמי נידון] בהשגת ידו והעשיר פטור: פחות מסלע. נתן פחות מסלע והעשיר נתן חמשים. דבנתניה קמיתא לא ילא ידי ערכו ועדיין ערכו עליו: הווי בידיו חמש סלעים. עמי בן עשרים שהעריך עלמו. והווי לו חמש סלעים: ר"ם אומר אינו נותן אלא אחת

הדר ונסיב לסיפא נמי אליבא דרבנן דאי מקום הלכתא. (א) בר"ב דר' הסהויס. (ב) בר"ב דר' לערש כעני המזון כהשגת יד והל"כ העשיר.

פרק ב א נתן סלע והעשיר. לשון הר"ב בן כ' שערכו כ' והיה עמי ונתן סלע כו'. וכן לקמן הווי בידיו ה' סלעים כתב עמי בן כ' שהעריך עלמו. וכל זה לשון רש"י וכ"כ ברית פירק ד' והווי אשכחן במתני' גופה ריש פ"ה דאסברה לה אהעריך עלמו. ולאו דוקא דהווי הדין העריך לאחר אלא חדא מתרתי נקט: פחות. מסלע והעשיר. לאו דוקא פחות מסלע אלא אפילו נתן כ"ל הערך מון מסלע אחד מגלגלין עליו את הכל כ"כ הסו']. ונראה בעיני דמתני' נקטה פחות מסלע משום [דרבי מאיר דלא משכחת לה לדידיה. אלא בפחות מסלע] והשתא אחי שפיר עפי' דהני הו אין בערכין כו' למסהס כרבנן דהואיל ונסיב לרישא אליבא דרבי מאיר אטו אי לא הדר וסתיס כרבנן. מי לא פסקינן כחכמים: אין

פ"ב א אין בערכין פחות מסלע ו' צ"ל עמי כ"כ מה נהנין כ"כ: שנויי גוסהאות: פ"ב א אין בערכין. גמב"כ אין בערכין. וכן נסמון והנה בש"מ כלפינו. הווי בידיו. כתיב ונמשחו הווי. ונכס"מ הווי בידו וכו' כתיב ונכס"מ חבש סלעים. כתיב חס"מ. וכו' חמשה כתיב גמ"מ. תוספות הדשים פ"ב א הווי"ה ד"ה פירות ע"י דמתני' נקטה פחות מסלע כו' ע"ל ול"י דאיא לפתח דבדך דהדר דהא מתחלה נתן סלע כו' ע"כ פי' שלא היה לו

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ב א) דעמי שהעריך את עלמו או אפילו את עשיר, ואין לו להעריך דמי הערך רק סלע, ונהנו ופטור. ובאין לו רק פחות מזה, לא יתן כלל: (ב) עמי שהעריך לשום אדם, ולא היה להעריך רק סלע א' ונתנו: (ג) ר"ל אבל אם נתן פחות מסלע,

ואפילו לא היה לו יותר, [וכ"ס בזהו לו יותר, ולא נתן סלע לה"מ, וכל מה שיש לו לנתן, דפליגי לקמן במתני':] (ד) אם היה העריך בשעה שנערך מן עשרים עד כות"ס: (ה) מיירי שהיה הנערך למעלה מה' שנים, [ומ"ש רש"י ור"ב שהיה בן כ' לאו דוקא]. וה"ה בזה בעשר

התוספות רעק"א פ"ב א [אות ו] תי"ם ד"ה פחות מסלע כל הערך חוץ מסלע אחר. ר"ל שהכהן העריכו ה' ונתן ד' והעשיר צריך ליתן עוד מ' להשלים ערך המשיים כ"כ תבחי' וצ"ל לפי

אין בערכין פרק ב ערכין

אין פתח בטובה חי ט"ל מ"י
 ג"מ ה"א ס"ד י"ג ה"א כ"א
 שנינו בנדרות
 מ"א אחת. כפי' רג"מ
 אחר:

תוספת חדשים
 יותר הליכה דרבנן א"כ
 פחות כו' ג"כ איירי ט"ל
 היה לו יותר א"כ א"כ
 לשנות דוקא סלע אפילו
 הליכה דרבנן דוק. והוא'
 לא נתנו זה אינה דמתי'
 רק א"כ דהנכח דק"ל
 כרבנן. ומ"מ הו"מ
 דמ"מ א"כ נסחזס אחר
 כך כרבנן קשה ס"א בלא
 כפי' הוי סהס ואחר כך
 מתלוצץ ואין הלכה כס"מ
 ועוד קשה לא לסתום לא
 כריבא ולא כביבא :
 (מהר"ש פ"ג): שם
 בתו"מ ד"ה אין פתח
 כו' פירוש עולה כו'.
 השתא קאי הו"מ לפרט
 דכפי' ה"מ מ"מ כסוף
 פירוש ונריבא ז' נקיים
 וקרבן ד"ל אל איש האכל
 וח"כ מתיי כל פירוש
 סרמ"כ דאילו ופס"מ נכונה
 מלתא ולא אמרה ב' ימים
 וכו' עד גמירא להסתי' וס'
 לא פתח מו' ט"ל לא
 מפורש היעב פירוש ס"כ
 וכו' לא הכין ק' :

אין בערכין פחות מכלע כו'. ה"ה הו' למה לי [כ"א] קמ"ל פחות מסלע
 הוא דליכא. ה"ה יתר על סלע איכא[ל] חע"ג דליכא חמשים סלעים דלס
 ה"ו בידו ה' סלעים נטון כולם דהיינו יותר על סלע ופחות מחמשים]
 יתר על חמשים הוא דליכא. ה"ה פחות מחמשים הוא דליכא[ל] כדאמרו]

אחת. דסבר רבי מאיר או נותן כל החמשים בעליו או אינו נותן
 אלא שקל : והכ"א נותן כל מה שבידו. דקרא דכתיב וכל
 ערכך יהיה בשקל. לפחות שבערבים הוא דלחא. שאפילו עני
 שבעניים לא יתן פחות. ומינה ה"כא דאית ליה טפי יהיב דכתיב
 (ס"ג) ע"פ אשר תשיג והלכה כחכמים:

נותן אלא אחת). והכמים אומרים נותן את
 כולם). אין בערכין פחות מסלע. ולא יתר
 על חמשים סלעים). אין פתח בטובה פחות
 משבעה. ולא יתר על שבעה עשרים) אין

וראחה היום מונה ו' והוא. ראחה שנים מונה ה' והס. ראחה ג' מונה
 ד' והס. [ואפילו] ראחה כל ז' ופסקה לערב טובלת ומשמשת .
 ומיום שביעי ואילך הויין ימי זיבה י"ח יום שאם ראחה בהן יום
 אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת. ואם ראחה בהן ג'
 רעופים הויא זבה גדולה שטעונה שבעה נקיים וקרבן. ואם משש
 ימי זיבה חדש או שנה אינה חוזרת לתחלת נדות עד שתכב שבעה
 נקיים. וכשישבעה שבעה נקיים וראחה הויא תחלת נדה ומונה ששה
 והוא. וחוזרת לענינה ככל המפורש. ואם לא ראחה בנותן י"ח
 יום ג' רעופים אינה זבה. וכשהראחה אחרתין בין שהיא רואה
 כמוך בין שהרזיקה ראיתה הוי תחלת נדה. ואפי' הראה ג'
 רעופים. אינה מונה אלא ארבעה והס. שאין ימי זיבה אלא אותן
 י"ח יום שבין סוף נדות זה לתחלת נדות הבא : אין פתח
 בטובה פחות משבעה. טועה [שראחה] היום ואינה יודעת
 אם בימי נדותה עומדת. או בנותן י"ח יום של ימי זיבה. אינה
 חוזרת לפתח נדותה בפחות משבעה נקיים ולא יותר על י"ז
 נקיים. כיצד טועה שאמרה יום אחד סמא ראיני היום. ואינה
 יודעת אם בימי נדות היא ולריכה למנות ו' והוא. אם בנותן
 י"ח יום של ימי זיבה ואינה לריכה לשמור. אלא יום כנגד יום.
 פתחה

עד שתאמר י"ח יום ראיתי פתחה ט' והיא ג"כ ספק זבה לפי שנאמר
 ב'

תוספות רעק"א
 מסמך וס"ל רמה דקתי
 במתני' דלקמן פ"ד ע"י
 והעשיר נותן ערך עשיר
 היינו אפילו העשיר אחר
 הערכה קודם נתינת
 הערכה ואפילו נתן הכל
 חזק מסלע אחר והכי
 משמע גם כן מדברי
 תוס' בסוגיין ד"ה
 בעירוב דיהיב לראשון.
 דכתב העשיר ועני היינו
 עשיר בשעת הערכה
 אבל העני קודם הערכה
 נותן רק ערך עני. אם
 כן דומא דרבי משמע
 אירך בבא עני והעשיר
 היינו עני בשעת הערכה
 והעשיר אחר כך קודם
 נתינה

תוספות רעק"א
 מסמך וס"ל רמה דקתי
 במתני' דלקמן פ"ד ע"י
 והעשיר נותן ערך עשיר
 היינו אפילו העשיר אחר
 הערכה קודם נתינת
 הערכה ואפילו נתן הכל
 חזק מסלע אחר והכי
 משמע גם כן מדברי
 תוס' בסוגיין ד"ה
 בעירוב דיהיב לראשון.
 דכתב העשיר ועני היינו
 עשיר בשעת הערכה
 אבל העני קודם הערכה
 נותן רק ערך עני. אם
 כן דומא דרבי משמע
 אירך בבא עני והעשיר
 היינו עני בשעת הערכה
 והעשיר אחר כך קודם
 נתינה

לקוים
 פ"ב ב תו"מ ד"ה אין
 בערכין כו' מאלו הדי
 מתחלת עת נדה ישתין
 עם הי"א ימים שהיא
 תקופה קטנה כ' ימים
 שד עם הי"א ו' יום
 ולא וכו' לפי שנאמר עני
 ימים מאלו הן משוף היא
 יום קודם עת נדה וכו'
 כ"ל וכתב רש"י דכ"ל
 כריבא זו מספקין שנים
 הראשונים כסוף זיבה
 והתירוים מן הדות משום
 דאי אמרת נלכא מיהו סוף
 זיבה תו' לא הו' תמידי
 ימי נדות כל זמן שלא יזכה
 שבעה נקיים והשתא כו'
 חזיא לחזי שיזכה שבעה
 נקיים תחילת נדה היא ז'
 (פי' דוד)

יכין
 רעופין, לריכה למנות ז' נקיים [ממא' שיש בימי נדה וזיבה, ככ"א קולא
 וחומא, ודוק]. ואחר הי"ח יום ה"ל חוזרת שוב לתחלת ימי נדה,
 וכך כל ימיה חוזרת חלינה, ז' ימי נדה וי"ח ימי זיבה, וכל התחלת
 ימי נדה נקרא פתח, דפתח ר"ל התחלה, כמ"ש כתב דברין יליבר.
 (ב) ואם לא ראחה בכל י"ח ימי זיבה, או כמנכך נקיייה מוזיבה
 חודש או שנה, כל שתרצה דס' ח"כ זה פתח ותחלת נדה. (ג) ואם
 ראחה כל הי"ח ימי זיבה, או כמנכך ראיתה מתוך הי"ח ימי זיבה
 חודש או שנה, אינה חוזרת להתחלת ימי נדה, עד שתספור ז' נקיים.
 [כך הוא דעת רש"י ורמב"ן. אמנם לרמב"ם [פ"ו מאסו"ב], אף דמודה בכלל
 כ' שזכרנו [שם ה"ו], ע"כ ככלל ג' ה"ל פליג, וס"ל דשראחה בימי זיבה ע'
 י' וי"ח ו"ב, ראיה שזים י"ב נחשב לתחלת ימי נדה, וכשנלמו ז' ימי נדה אינה
 טורח לבעול עד שתספור ז' נקיים לראיות ע' וי"ח שראחה כסוף י"ח ימי זיבה,
 משא"כ לרש"י ורמב"ן ה"ל לא היה נחשב ראיות יום י"ב להתחלת נדות, ואינה
 חוזרת לנדה עד שתספור ז' נקיים תחלה. אולם אם לא ראחה כסוף י"ח ימי זיבה
 רק יום א' או ב', כגון שראחה ביום י"א, או ביום י' וי"ח, ככ"ג לכ"ע ראית
 י"ב נחשב לתחלת ימי נדה, ואחר כלות ז' ימי נדה תמנה יום א' כעברה נגד
 הראייה א' או ב' שראחה ב"ה ימי זיבה]. ועתה נבוא לברר המכונה : (ט) ר"ל
 אשה שהיתה טורח וראחה עכשיו דס, והיא טועה ומסתפקת אם היתה
 טורח מתוך ימי נדה, וראייתה זו התחלת ימי זיבה. או שהיתה
 טורח מתוך ימי זיבה, וראייתה זו התחלת ימי נדה. או אלא הטועה
 ומסתפקת הזאת, אין פתח ימי נדה מתחילין, לא פחות מעד אחר
 ז' ימים, ולא יותר מעד אחר י"ז ימים. כיצד. הרי שראחה עכשו
 דס רק יום א', ומסתפקת אם היום התחלת ימי נדה, וא"כ לריכה
 למנות עוד ו' ימים קודם שתטורח לבעול [כפי כלל א'], או שמא
 היום יום ראשון מימי זיבה הוא, וא"ל לשמור בטורה רק יום א'
 (ה) תמוה וכו' לא ידעק דהלכה כחכמים לגבי ר"מ כמ"ס הו"מ ד"ה פתח (הכנת איתן).

יכין
 הנערך מכן חודש עד זן ה' שנים, ולא היה להמערך רק ג' או ד'
 סלעים. רק נקט שהיה בידו ה' סלעים לאשמעינן רבנות הליבא
 דר"מ, אף דה' סלעים הם עכ"פ כדי נתינה למזן חודש ומעלה,
 א"כ ה"ל ליתן מזן רק סלע. וכפי הרב המח"ג מהו' ברוך יצחק
 שליט"א : (ו) דס"ל דכל שאין לו כפי ערך הראוי, סגו בזיתן סלע :
 (ז) דס"ל דדוקא בשאין לו יותר נפטר בסלע, אבל כשיש לו יותר לריך
 ליתן כל מה שיש לו משעור הערך שחייב ונסטר : (ח) ה"ה דכבר הנא
 הכי ברש"א, הדר הנא לה הכא, לאשמעינן מדוקא סהמא כרבנן,
 כדי שיהיה מחלוקת ואח"כ סהמא, דק"ל אז הדלכה כפה. דמריבא
 הוה משמע מדיוקא, דהא פחות מ' ויתר מסלע איכה, וסד"א
 דהיינו בערכין הקלוצים, כגון ה' וכו' וע'. להכי הדר לאשמעינן
 הך צבא יתורא, לאשמעינן דהך דיוקא דהא פחות מ' ויתר מסלע
 איכה, קאי אכל המניימים שבין כך שקל לני' שקלים, דכשאלין לו כפי
 שהחייב יתן מה שיש לו, והיינו כרבנן. וכשהשתא אידי דנקט תנא
 בערכין אין פחות ויתר, נקט הגנה גמיי עד סוף פרקין שאר
 עניינים שיש בהן אין פחות ויתר : אמר הבבבשי וכדי לברר יפה
 הך צבא דאין פתח בטועה, ראיתי להקדים כאן ג' עקרים.
 (א) כבר כתבנו בהקדמתנו לטהרות (כו' ע'), דנדה דלוריייתא
 הוא, כשתחיל אשה לראות דס בילדותה, כל ז' ימים הראשונים
 היא נקראת נדה, בין שראחה יום ראשון לנד, או שתרצה דס בכל
 ה' ימים, ואם רק ביום ה' קודם הערב פסקה מלראות דס, אז
 טובלת בלילה שלאחריו או גם בימים שאח"כ, ומותרת לבעול.
 ואחר ה' ימים בין שבעלה או שלא עובלה כסוף מתחילין הי"ח ימי
 זיבה, שאם הראה בהן יום א' או ב' ימים דס, סמאה לבעול עד
 שתמנה יום א' בטורה. אמנם כשהראה ב"ה ימים ה"ל ג' ימים
 (ה) תמוה וכו' לא ידעק דהלכה כחכמים לגבי ר"מ כמ"ס הו"מ ד"ה פתח (הכנת איתן).

אין בערכין פרק ב ערכין

ב אין פוחתין מארבעה דברים כו' מ' ע"ג פ"א פ"ח מה' קטוב חמש כו' כו' שתי' הלחם נאכלות כו' פסחים מ"ו ע"ג כחיות ק' פ"ג ס' חולת פשה אומר טימן כ"ג מ"ו פ"ח מה' ס' פסחין ומוספין כ"ט :

שנויי נוסחאות ב המעוברין וכו' כפי' רמב"ם וכו' ש"י וכו' כ"ג בעוברין שתי הלחם נאכלות אין פחות במס"כ .. אין נאכלין פחות .

בנגעי אדם כו'. עיין בספ"ג דמסכת נגעים: ב ולא נראה יתר על שמה. פירש הר"ב שחדשה של לבנה ל"ט יום וחלי ושהי ידוע שעה. וע"ג חלקים. שכל חלק א' מתהר"ף לשעה. והשתי ידועה הם צ' שלישים. והכי איתא בצרייתא פ"ב דר"ה דף כ"ה. והטעם שעשו חלקי השעה לתהר"ף. כתב הרמב"ם בפ"ו מה' קדוש החדש. לפי שטעין זה יש בו חלי. והוא חק"מ. ורביע והוא ר"ע. ושמינית והוא קל"ה. ושליש והוא ש"ס. ושמות והיא ק"פ. והשעית והוא ק"ך. וחומש והוא ר"י. ועשור והוא ק"ח. וחלי עשור והוא ל"ד. ורביע עשור והוא כ"ו. [ע"ג]. וטבל לשמש בהם בכל אלו המנינים כשגזעך לכל מנין ומנין מהם. ומ"ש הר"ב ל"ב חדשים ל"ט ימים חדש א' מ"ט וחדש א' מל' יום לפי שא"ל לומר שר"ח יהיה במקלת היום עד שיהיה מקלת היום מחדש שעבר ומקלתו מהבא. שאלמר (במדבר י"א) עד חדש ימים מפי השמועה למדו שימים אלה מחשב לחדש. ואין אלה מחשב שעות. הרמב"ם ריש פ"ה מה' קדוש החדש. ומ"ש הר"ב מפני יסירות הכ' ידוע כו' לריכים פעמים לעשות ח' מלאים וד' חסרים. פעמים ח' חסרים וארבע מלאים. לפי שלא

ומח ועתה לנו שבע שלישי ת"ל (ויקרא י"ד) ובה הכהן ואם בא יבא כו': ב אין פוחתים בד' חדשים מעוברים. על ל' יום לשנה. דלא עבדין טפי משמנה חסרים. אבל ח' חסרים עבדין: ולא נראה יותר על ח'. כלומר ולא נראה לחכמים לעבר בשנה יותר על ח' חדשים. שחדשה של לבנה ל"ט יום וחלי וכו' ידוע שעה. ושבעים ושלוש חלקים. הרי לשני חדשים ל"ט ימים. חדש א' מ"ט. וחדש א' מל' יום. חדש של כ"ט הוא חסר. וחדש של שלשים קרוי מלא או מעובר. ובדין היה שיהיו כל חדשי השנה א' מלא וא' חסר אלא מפני יתרון השתי ידוע שעה. וע"ג חלקים שיש בכל חדש וחדש. לריכים פעמים לעשות ח' חדשים מחדשי השנה מלאים וד' חסרים פעמים ח' חסרים וד' מלאים: פחות משנים. ליום שני לאפיינות: ולא יותר על שלשה. ליום שלישי לאפיינות גאכלין. וכו' לא. כיצד חל י"ט של עננה באחד בשבת נאפות בע"ש. שאין אפיינות דוחה לא שבת. ולא י"ט. ונאכלות ב"ט לאחר העפנת דהיינו ליום שלישי וכשחל

יתקבלו היתירות יהיו צטווי משלמים ב' מלאים. ולפיכך לשנה הבאה

יבין תפארת ישראל יבין

כאן הוא משנה הבורה של רבותיו ר"ע וכו' ומוס' וכו' לא ביארו לנו כל הדרך האין יורש זאת בכנא אין נגעים פחות משבוע א', והכי יש נגעים שחליטין אותן מיד בתהלה [כנגעים פ"א מ"ג]. וכו' דנשים אמרי' אסך בנא דקאי אגנעי אדם, והך לישנא נקטו נמי ר"מ ור"ב. ותמוה הרי גם נגעי בגדים ובהם נמי משתל' עומאה וטמאה אחר שבוע א', ואין נגעייתן נפחות משבוע א'. ולכן אפרש כפי הנראה לפ"ד וביד ה' הטובה עלי' אין נגעים וכו', ר"ל כל מי שיש בו נגע ונזק להסגר, א"ל שפטר מדין כנגע בתהלה דהיינו מההסגר, צפחות משבוע א', דבסיף שבוע ראשונה מהסגרו אפשר שיוחלט לגמרי, כשיראה בו או ח' מג' יומי עומאה, דהיינו שער לכן, פסיון, מחיה [ובסימך ועל שפם יטעה]. גם אפשר שיטעה או לגמרי, בלי שום הסיק, כגון בכהה מרלוח הנגע או, טהור, כדמחמע קרא, דכהיב בסוף הסגר ראשון, והנה הנגע עמד צעניו, ופי' רש"י במרלוחו שיעורו [ועי' במורה שם], או והסגירו ז' ימים שיהי. משמע אם ככה מראיתו או, אף שנשאר שיעור נגע, טהור [ואף לנגעים פ"א מנגעים ה"א] דככה כסוף שבוע ראשון של הסגר אדם לא נטהר לגמרי, ואפ"ל דאיה לדבריו, דהרי במשנה [פ"א מ"ה ו' מנגעים] לא הזכיר מכה, וד"ק. ע"פ מורה הרמב"ם דככהה או למטה מד' מראות, עשור, וכד"ש הרמב"ם בעלמ' [שם], אף שגם זה לא נזכר במשנה שם. וכ"כ בנחמטע הנגע מעברים כסוף שבוע א', ג"כ לכו' טהור [כנגעים פ"א מ"ה]. אבל צפחות מושבוע א' א"ל שפטר מהסגרו, רבין בכהה צאלמע שבוע ראשונה של הסגרו, או שראה בנגע צאלמע שבוע ראשונה אחד מג' סימני עומאה הנ"ל, אפ"ה לא נטהר ולא נחלט, עד שיעבור השבוע, ואז יכפוט כההן ולפי מה שיראה או. פירוה כל זה בנגעי אדם, אבל בשאר נגעים לא איירי הנא, דבהם אפי' בסוף שבוע ראשונה, אף שאפשר שיוחלט או, כגון ע"פסיון וכדומה, עכ"פ א"ל שיעבור לגמרי בלי שום הסיקן כסוף שבוע א', דנגעני בגדים בכהה בסוף שבוע ראשונה, הפילו למטה מג' המראות ותרמדם, ונכהוה מהן מראה שלישי, לריך עכ"פ כצום [במספתא שהיא הר"ש נגעים פ"א מ"ה]. וכ"כ בצתים, הפילו הלכה לה הנגע לגמרי בסוף שבוע ראשון, לריך עכ"פ לקטוף מקום הנגע [כנגעים פ"ג מ"א]: (יב) היינו בנגעי צתים, דאין לך צבל מיני נגעים שיהיה לריך ג' הסגרות לג' שביעות רק נגעי צתים. אבל גם בנגעי צתים א"ל שיסגרו יותר מג' שביעות [כנגעים פ"ג מ"א]: (יג) שישראל מונין המועדות לחדשי הלבנה. וחדשה הוא ימי הקפחה סביב לארץ, שהם כ"ט יום י"ב שעות ועוד ^{293/1990} חלקי שעה. וחלקי השעה לתהר"ף חלקים, מדטבל חלק המספר הוה למחאה שלוש ורביע חמינית וכו', חון מצביעות. ולפי שאי אפשר שיהיה מקלה שעות ראשונות של יום נמנות לחדש

זה, ומקלת שעות האחרונות ומנו לחדש שלאחריו, דהרי כתיב עד חודש ימים, ימים עתה מחשב לחדש, ולא שעות [כמגילה ד"ה א']. לפיכך היתה התקנה לעשות חדש א' מלא, דהיינו של ל' יום, וחדש א' ח' חסר, דהיינו של כ"ט יום [ועי' בשבילי דרקייע שלנו סו' א' ד' ו' כס"ו]. נמצא שבשנת הלבנה שהן י"ב חדש לבנה, יהיו ו' חדשים מהן מלאים, דהיינו של ל' יום, וששה חדשים האחרים שבהן יהיו חסרים, דהיינו של כ"ט יום [עי' בהיל' סו' ח'] אולם מפני שצרכו הימים יתקבלו יחד בחשבון כל ההסג"ל חלקים שנשארו בכל חדש, עד שיהיו יום שלם או יותר. ועי"ז לריך שיהיו חדשים מעוברים יותר משהם. ולפעמים מפני שיש ארבעה דחיות. שכן לא א ד' ו' ראש. כולד זקן כל תדווש. ג"ש ר"ד בשנה פסוע גרוש. בש"ז תקפ"ים אחר עשור, פקוד מלכות [ועי' פירושם בהיל' סו' יא]. שמתחתן נדחה ר"ה יום א' או ב' ימים יותר מהראוי, ויחסר משנה הבאה אותן ב' ימים. עי"ז לריכין לעשות או בשנה הבאה חדשים חסרים יותר משהם, [ועי' במשנה לרמב"ם בקדוש החדש פ"ה ה"ה. ובש"ש רחוי"ט דלהכי יאמרו לחסר לפעמים יותר מששה חדשים, לפי שלפעמים לא יתקבלו התשע"ו היתרים, כשיעור ב' ימים שהותירו בכ' חדשים שחללו, ולפיכך לשנה הבאה יאמרו לחסר יותר מהששה חדשים, כדי לחסר מה שהותירו אשתדך, עכ"ל. ולפ"ד אין זה עטם מספיק דאם לא יתקבלו היתרות הכל' לב' מלאים, למען לן לעשות ח' מלאים, סו"ל לעשות ז' מלאים, ולשנה הבאה כשיחמלא ששכון יום אחד, עם היותר מהתשע"ו בשנה זו, שוב נעשה ז' מלאים]. והיינו דקאמר בכ"ל אין פוחתין מד' חדשים מעוברים בשנה, דהיינו שיעשו רק ב' חדשים חסרים יותר מהראוי, ור"ל דאין ר"ה שאל"כ נדחה יותר מג' ימים מוקדם יותר מהראוי: (יד) ר"ל לא נראה לחכמים לעשות חדשים מעוברים בשנה יותר על שמונה דהיינו שאפשר שיעשו רק ב' חדשים מעוברים יותר מהראוי. [וב"ל דלהכי נקט כי הך לישנא, ולא נקיור, ולא יותר על שמונה. משום דרבינא כשמתסרין כג"ד חדשים יותר מהראוי, אין זולתא לב"ד, דאמרי אינשי אחתו לכו לרבין הלכנה בחדשה כג"ר אף שלא ראינה [וכדאלמר בש"ס]. ומש"ט היה מסתגר לנו כשעת סאורן יחסרו חדשים יותר מח'. והכי קאמר מתני' דאפ"ה אין מתקנים יותר מג' חדשים יתר מהראוי. משא"כ כסיפא דמיתא כסב"ד מעברים חדשים יותר מהראוי. כסב"ג ודאי יש להם להב"ד רק התללוות טעם על זה, והכי הכל ראו כבר הלכנה החדשה וסם עברו החודש העבר, וליכא למימר רק דלאו אדעתיהו דאינשי לדקדק אחר הכ"ד, והכי כג"ה קאמר מתני' ולא נראה וכו', ר"ל ככה"ג ודאי לא מסתגר שיעברו יותר מג' חדשים יותר מהראוי: (טו) שצויתין צביהמ"ק בעלמ' (טו) ר"ל ליום ב' להפיינות, דהיינו כשנאפו מעיו"ע ונאכלות ציו"ע אחר שהיפן עם החזה ושוק של ב' ימים

אין בערכין פרק ב ערכין

באבוב של קנה מים...
 ד' ועבדי כרנים היו...
 פ"א טקסות כלן וק' פ"א פ"ט
 סוכה ל"א מ"א: ר"א טקסות
 בית הפגרים: מ"ו ט' ט' ב'
 ד' אין פוחתן בששה
 פלאים המבוקרים: ר"ג ט"א
 מהות מ"ט ע"ב ט"א ט"א ט"א
 נ"א פ"ה מ"ו פ"א מ"א מ"ו
 ובסוף י"ח:

שנויי נוסחאות
 ובשומרת פסח שני.
 ד"ג וזכ"ק בשו"ת...
 וזכ"ק ראשון ש"ס.
 כ"ק וזכ"ק ד"ו
 ..הראשון... כמס' לפניו
 נטות ויר"ם. ובשומרת
 י"ב חג. וז"ל וזכ"ק
 ופ"ה וזכ"ק ופ"ה וז"ל
 היה פסח. זכ"ק לא.
 מחליק. זכ"ק וזכ"ק
 ד"ו מחלק וז"ל כמס'ן
 וז"ל כמס'ן לפניו כמס'
 ה"א. וז"ל ר"ט ו' ז'
 ד' הכהנים. זכ"ק
 וז"ל כ"ג כהנים.
 משפחות בית הפגרים.
 כ"ק וזכ"ק כמס'ן משפחת
 בית פגרים; ד"ג. וז"ל
 הפגרי וז"ל כמס' ט"א
 נוסח: בית הפגרים
 וזכ"ק רגלים. וז"ל
 צפריה. כ"ק. צפריה;
 ד"ג. צפריה. כמס'ן
 ..צפריה אולם כמס'ן
 ד"ו צפריה. ובאמאום.
 ד"ג וזכ"ק ובאמאום;
 כמס'ן טעמאם כמס'ן
 ד"ו מעיטתם. כ"ק
 ומעיטתם ע"י חו"ט.
 פשיטאם לבחונת. ד"ג
 וזכ"ק. לבחנה. ר'
 חנניא בן אנטיגנוס.
 כמס'ן ר' חנניא.
 כ"ק. אנטיגנוס. ליום
 היו. ד"ג וליום היו;
 ד' מלאים המבוקרים
 כלשבת המלאים. כ"ק
 מלאים מבוקרים כלשבת
 המלאים.

לקובינים
 ד"ה: כהנים דאמרו אין
 בין שנה לשנה אלא ארבע
 ע"ש וזה א"ע דהא הו"ב
 במסכת מנחות דף ק"א
 ע"ב כהנו דמה דקתי
 כ"ק דערבין ע"ב ה"א
 ד"ה כהנים דלאותן פרק
 ק"א אין פוחתן מהרבעה
 חדשים המעוננים בשנה
 ולא יתע על ח' וזה ודאן
 ד"ה המלאים ע"ב וז"ל
 א' הפסח וזכ"ק כ"ה
 הו"ט כ"ג. ובאמאם לא
 ק"ה כלל ק"ה הו"ט
 כ"ל דבש"ה על המקור
 דלתא הפסח דזכ"ק לא
 כ"ה ט"ה ר"ה כ"ה כ'
 וז"ל ד"ה כ"ה כ"ה כ'
 וזכ"ק כ"ה כ"ה כ'
 י"א ק"ה כ"ה כ"ה כ'
 נשבת ד"ה א"ה חו"ט
 מ"ו ז' ד"ה כ"ה כ"ה
 ד"ה מ"ו ז' וז"ל כ"ה
 ח' ל"ה כ"ה כ"ה כ'
 י"ה כ"ה כ"ה כ"ה כ'
 וז"ל כ"ה כ"ה כ"ה כ'
 דמס'ן:

רש"י היו נבלים ולללל וכנורות. ומ"ש והסיר היה. השיר שהלויס
 היו אומרים כו'. דהן בסוף מסכת תמיד: אבוב. כהן הר"ב
 בגמ' מוכח דחליל נופיה קרו אבוב. והמאי קרו ליה חליל
 דחלי קליה פירש"י מתוק קולו לכמוע: מרזיק. לכן הר"ב חלוק
 היינו כיום השמעת קול הנגינה. ולשון
 רש"י חלוק היינו כיום. שמתקן בין
 נגינה לנגינה: ד' ליום היו. פירש
 הר"ב סדר מעלין מן הדוכן למעשרות.
 וכ"כ הרמב"ם. ומשמע ל"ה צני
 מיוחסים. משום דל"ה ס"ל דמעלין
 [מדוכן] אף ליוחסין. אבל בגמרא [דף
 י"א] מ"ד ליום בין קסבר מעלין מדוכן
 בין ליוחסין בין למעשרות. ועמ"ש
 במשנה ו'. ומ"ש הר"ב צ"ש שפסח.
 כ"ע מודו דאין אומרים שיר צפה על
 הקרבן אלא ליום דכתיב גבי לוי
 וזכר בשם ה' כו' פשיטה דקרא
 כהן מדבר כדמוכחי קראו וכמ"ש
 רש"י בפ"י החומש והיינו נמי דפרקינן בגמ' ולימא
 כשירות כפ"ס ומשני מדכתיב [דברים י'] לכרתו ולברך בשמו
 מכלל דכרתה כהנים לאו שירות הוא [ז"ל] דוק כהנו הר"ב
 במשנה ו'. ובאמאום. פירש הר"ב שם מקום. וכן פירש"י.
 ואע"פ שגורס צני"ן בשאר ספרים הגי' כמו שלפניו וכן נמלא
 שם מקום בשם כתיבת פ"ג משנה ז' ושם ג"כ חילופי גרסאות
 ומ"ה לא פי' שהוא ג"כ שם משפחה ופשיטת בית משמש גם
 לחכמה: משיאין לכהונה. והר"ב העתיק ומשיאין. וכן העתיק
 רש"י. אבל דקדקתי בכמה נוסחאות. ולא מלאהי כן: ד' אין
 פוחתין משנה טלחים המבוקרים. פירש הר"ב האי הנ"ל סבר
 דכבשים של תמידים טעונים בקור ממוס ד' ימים קודם שמיטתן
 דומיא דפסח מזרים כו'. את הפסח במועדו וכ"כ הרמב"ם.
 ותימה דהאי קרא בצרפתה צהעלותך בפסח מדבר כתיב.
 ובמשנה ה' פ"ט דפסחים תנן מה בין פסח מזרים לפסח דורות
 פסח מזרים מקורו מבעשור. ואין נראה שיהא פסח מדבר בכלל
 פסח מזרים. ובגמ'. תניא בן בג בג אמר מנין לתמיד טעון
 ביקור ד' ימים קודם שמיטה ת"ל תשמרו להקריב לי במועדו.
 ולהלן הוא אומר [שמות י"ג] והיה לכם למשמרת עד י"ד יום כו'
 יליף שמירה שמיטה. [ואע"ג דהא דבן בג בג: איחא נמי
 בפסחים שם דף ל"ו. ומכיים שם רש"י. על הא דבן בג בג
 דקיימא אתמדין [דלדורות]. דה"ה ודאי לפסח דורות. אכתי קאי
 אלו בכלל פסח דורות ופסח דורות עצמו לא נלמוד אלא מתמדין
 אמנם התם בפסחים מה שפירש"י כן דפסח דורות ילפינן

ראשון. ובשחיטת פסח שני. וביום
 טוב ראשון של פסח. וביום טוב של עצרת.
 ובשמינה ימי ההגליא. ולא היה מכה באבוב
 של נחשת. אלא באבוב של קנה. מפני
 שקולו ערב. ולא היה מחליק אלא באבוב
 יחידי. מפני שהוא מחליק יפה. וז"ל:
 ד' ועבדי הבהנים היו. דברי רבי מאיר.
 רבי יוסי אומר משפחות בית הפגרים.
 ובית צפריה. ובאמאום. היו משיאין
 לכהונה. רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר
 ליום היו. ד' אין פוחתין מששה מלאים

קורן ההלל בצורה בשעת שחיטת כדלמך בפ' תמיד נשחט [דף
 ס"ד]: אבוב. הקנה הדק שבראש החליל. ובגמרא מוכח דחליל
 נושפה קרוי אבוב: שקולו ערב. כשהוא של קנה יותר משל
 נחשת. ודוקא חליל שמהל לפני המזבח על הקרבן הוא שדומה
 את השבט וכ"ש יו"ט. אבל חליל של
 בית הכואבה לא היה דומה לא את
 השבט ולא את יו"ט כדמוכח בסוכה
 פרק החליל: לא היה מחליק אלא
 באבוב יחידי. כשהיה מגיע לסיים
 הנגינה היה אחד מן החלילים מאריך
 לאחר כשיימו האחרים שזה חלוק
 יפה יותר משאילו סיימו שניהם כאחד.
 וחלוק היינו כיום השמעת קול הנגינה
 ובשעת הקרבן היה שיר זה והיו הלויס
 משוררים צפה את ההלל בלחן שנים
 עשר ימים. והחלילים היו מחלילים.
 אבל בשאר ימים היו מהללים בללל
 וכנורות. והשיר היה השיר שהיו הלויס
 אומרים בצית המקדש. כדלמך היו אומרים לה' האריך
 ומלואם וכל המזמור. כצני גדול ה' ומהלל מאד וגו'
 וכן כולם: ד' ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל
 דכ"ל לר' מאיר אין מעלין מן הדוכן ליוחסין. ולא למעשרות.
 הלכך לא אכפת לן. אם היו עבדים: בית הפגרים בית
 צפריה. שם משפחות מיוחסות: ובאמאום. שם מקום:
 ובשיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את נגינתן שמשפחות
 מיוחסות כשישראל היו. וז"ל סבר דמעלין מן הדוכן ליוחסין.
 הלכך אי לאו דמיוחסין היו לא היתוס לנגן על הדוכן: רבי
 חנניא בן אנטיגנוס אומר ליום היו. רבי חנניא בן אנטיגנוס
 סבר מעלין מן הדוכן למעשרות. הלכך ליום היו. ולא פליגי.
 אלא כמגניס ככלי זמר. אבל צ"ש שפסח כ"ע מודו דאין
 אומרים שיר צפה על הקרבן אלא ליום. דכתיב גבי לוי
 [דברים י"ח] וזכר בשם ה' אלהיו. איזהו שירות [שהוא] בשם ה'.
 הו' אומר זה השיר והלכה כר' יוסי: ד' אין פוחתין מששה
 מלאים המבוקרים. האי הנ"ל סבר דכבשים של תמידין טעונים
 ביקור ממוס ארבעה ימים קודם שמיטתן דומיא דפסח מזרים
 שיהי מקורו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר דילוף מועדו
 האומר בתמידים [במדבר כ"ה] תשמרו להקריב לי במועדו.
 ממועדו

אומרים בצית המקדש. כדלמך היו אומרים לה' האריך
 ומלואם וכל המזמור. כצני גדול ה' ומהלל מאד וגו'
 וכן כולם: ד' ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל
 דכ"ל לר' מאיר אין מעלין מן הדוכן ליוחסין. ולא למעשרות.
 הלכך לא אכפת לן. אם היו עבדים: בית הפגרים בית
 צפריה. שם משפחות מיוחסות: ובאמאום. שם מקום:
 ובשיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את נגינתן שמשפחות
 מיוחסות כשישראל היו. וז"ל סבר דמעלין מן הדוכן ליוחסין.
 הלכך אי לאו דמיוחסין היו לא היתוס לנגן על הדוכן: רבי
 חנניא בן אנטיגנוס אומר ליום היו. רבי חנניא בן אנטיגנוס
 סבר מעלין מן הדוכן למעשרות. הלכך ליום היו. ולא פליגי.
 אלא כמגניס ככלי זמר. אבל צ"ש שפסח כ"ע מודו דאין
 אומרים שיר צפה על הקרבן אלא ליום. דכתיב גבי לוי
 [דברים י"ח] וזכר בשם ה' אלהיו. איזהו שירות [שהוא] בשם ה'.
 הו' אומר זה השיר והלכה כר' יוסי: ד' אין פוחתין מששה
 מלאים המבוקרים. האי הנ"ל סבר דכבשים של תמידין טעונים
 ביקור ממוס ארבעה ימים קודם שמיטתן דומיא דפסח מזרים
 שיהי מקורו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר דילוף מועדו
 האומר בתמידים [במדבר כ"ה] תשמרו להקריב לי במועדו.
 ממועדו

אומרים בצית המקדש. כדלמך היו אומרים לה' האריך
 ומלואם וכל המזמור. כצני גדול ה' ומהלל מאד וגו'
 וכן כולם: ד' ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל
 דכ"ל לר' מאיר אין מעלין מן הדוכן ליוחסין. ולא למעשרות.
 הלכך לא אכפת לן. אם היו עבדים: בית הפגרים בית
 צפריה. שם משפחות מיוחסות: ובאמאום. שם מקום:
 ובשיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את נגינתן שמשפחות
 מיוחסות כשישראל היו. וז"ל סבר דמעלין מן הדוכן ליוחסין.
 הלכך אי לאו דמיוחסין היו לא היתוס לנגן על הדוכן: רבי
 חנניא בן אנטיגנוס אומר ליום היו. רבי חנניא בן אנטיגנוס
 סבר מעלין מן הדוכן למעשרות. הלכך ליום היו. ולא פליגי.
 אלא כמגניס ככלי זמר. אבל צ"ש שפסח כ"ע מודו דאין
 אומרים שיר צפה על הקרבן אלא ליום. דכתיב גבי לוי
 [דברים י"ח] וזכר בשם ה' אלהיו. איזהו שירות [שהוא] בשם ה'.
 הו' אומר זה השיר והלכה כר' יוסי: ד' אין פוחתין מששה
 מלאים המבוקרים. האי הנ"ל סבר דכבשים של תמידין טעונים
 ביקור ממוס ארבעה ימים קודם שמיטתן דומיא דפסח מזרים
 שיהי מקורו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר דילוף מועדו
 האומר בתמידים [במדבר כ"ה] תשמרו להקריב לי במועדו.
 ממועדו

י כ י תפארת ישראל י כ י

שאר המזמרים. וזה היה לסימן שאז גומרים לומר כל מזמורי
 ההלל שלמין. או דעכו כן לכבוד היום. [ואפשר לפע"ד דר"ל דככל
 יום היה החליל מכה בשעת השיר בין שאר המזמרים על הדוכן. אבל כ"כ
 ימים אלו חופסי החלילים וזמורים לפני המזבח. אמנם חמוס' שניכא
 דנריס לקמן פ"י מ"ז לא משמע הכי]: כ"ט בשעת שקוראין ההלל בשעת
 שחיטת הפסח [כעל פ"י כ"ד]: ל' ג"כ קראו הלל: לא) של כוונת
 בגומרין בהן בכל יום את ההלל, מדחוקין בקרבנותיהן. משא"כ
 פסח. שיהו אק שגומרין ההלל גם בחטכה, היינו כדי לפרסם הגם
 שנעשה הו'. והא דלא כתיב נמי חליל של שוחבה, דהיינו כשחורבין
 מים לתן, שאז ג"כ החליל מכה לפנין [כסוכה פ"ה]. ה"ט ממוס
 דחליל וכלי זמר של שוחבה היו רק ממוס שמהי יתירה ואינו דוחה
 השבת. משא"כ חליל וכלי זמר שברקן י"ב ו' דכתיב תהא, אורך
 קרבן היה. ומה"ט אף דה"ל עיקר שירה צפה, עכ"פ כיון דלורך

קרבן היה אין צבות במקדש והיו שבת: לב) פלעטת של נחשת:
 לב) כשמימיין כל חלק שבשיר, היה חליל א' מאריך בקולו. ושאר
 כלי הזמר שיהיו: לד) סכך ערב לאוזן יותר [רגה כמתי הסתופק
 כפי' רש"י שפי' מחליק לשון חלק ופוחת, ומיינו דוגמתו כמשה [פ"ג דפאה
 מ"ג] המחליק גללים לחים וכו', ועי' ר"מ ור"ש שם. ומדברי הר"ב אין
 הכרע דאפשר שם שכוונתו לפרשו בלשון חלק, גלאשע ב"ל, ור"ל קול המאריך
 פשוט וכדברי בני הרב המהר"ג מהו' ברוך יצחק של"א. ולי לא היה
 נראה כד' דליתו טול עליו א"כ מלת יפה]: לה) המגניס ככלי זמר על
 הזיבון. דס"ל אין מעלין מדוכן ליוחסין ולא לקבל מעשרות. להכי
 לא אכפת לן אם ינגנו עבדים: לו) משפחות מיוחסות היו: לו) טס
 מקום. שלא היתה למו שאינו מיוחס לזר במקומן: לח) שהכהנים
 היו נושאים צנתיהן, מדתיו מיוחסות. וס"ל דמעלין מהדוכן אף
 להשיא לכהונה, לפיכך לא היתו לנגנו מי שאינו מיוחס: לש) דס"ל

ממועדו האמור בפסח (במדבר ט') את הפסח במועדו הלך קודם יום חמך ארבעה ימים מבקרין שמנה טלאים ונתנין בלשכת הטלאים וזיום חנוך נוטלים שנים לתמידין ושאלרו שם ששה מבוקרים. ולאחר כן קודם הלילה מבקרים שנים ונותנים שם. ומשום דהנך ליתגוהו אחתי בשעת נטילת השנים. לא חשיב להו. וכן לעולם נוטלין שנים ונותנים שנים. ואלו השנים שנותנים נוטלים אותם לחמשי של יום כתיבתן: כדו לשבת ולשני ימים טובים של ר"ה. סימנא בעלמא נקט דכי היכי דאין מקלעי שבת ושני ימים טובים של ר"ה

כהדי הדדי יהו לריך להקדים ולבקר ההוא דשלישי בשבת מע"ש דהא לא מלי קודם היום לילך ולבקר טלה ולבקר והיחא לקיחה ד' ימים קודם שמיטה הכי נמי לעולם בעינן ד' ימים קודם שמיטה: ומוסיפין עד לעולם. אם רצו לסוסיף טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים מוסיפין כמו שיראו: בושתי חצוצרות. כשחוקטין בחולרות אין פוחתים משמים: ומוסיפין עד לעולם. בגמרא מפרש עד מאה ועשרים. שנאמר (ד"ה ג' ה') ועמסה הכהנים למאה ועשרים מחללים בחולרות: והצלצל לבד. לללל אחד היה שם ולא יותר דאמר קרא (ד"ה א' ט"ו) ואסף במללתי להשמיע. ואש"ג דמללתי כחייב ל' רבים מפני שהן שתי החיות רחבות של מתכת שמכין זו על זו. ומיהו חדא עבודה עבד שאין א' מהם מושיל בלא חברו. וחד גברא עביד בהו: ך אין פוחתין פי"ב ליום. ט' (ט')

א"כ [דהא פשיטא] דאין מוסיפין (יותר) [עד עולם]. שאם יוסיפו יותר מוסיפין יותר על ק"ך וחולקן מן החולרות שאמרו עד לעולם אין להם ק"ב: אין פוחתין מט' כנורות. לא התפרש טעמא. רש"י. והצלצל. עי' צפי' הר"ב [צפ"ו דתמיד משנה ג' וכן] צרפ"ה דקקלים [א"מ"ה הר"ב שהן שתי החיות שמכין כו'. כ"כ רב"י. וגם בצרפ"ה להר"ק ערך ללל רחיתי שכתב כן. וספר נדפס במנוכחה נקרא שלמי הגבורים. כחז שם צפ"ו שאין ר"ל ההקשה ההמונית. כשיקשו עמי הארץ חתיכה נחשת על חתיכה כמותה בלי למוד מלאכותי. אבל היא כמו החולרות של נחשת הנחלקת לשמים שיתקפו בה צפה. וגם במשמוש ידים בהולכה והובאה מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. של חלק האחד ממנה על האחר. ע"כ. והטורחות כזה מפורסמת ונקראת בלבן אשכנו באו"אין]: ך אין פוחתין מי"ב ליום. ל' הר"ב תשע לט' כנורות. ושנים לטי נבלים וא' לללל. אבל חולרות כהנים היו מחללים כדומה קרא דלעיל. והכי הן במ"ג פרק בתרא דתמיד. ומיהו קשיא לי למ"ד עיקר שירה צפה והכי ק"ל. כמ"ש לעיל. הני י"ב ליום כנגד מי. ולבן הרמב"ם [גפ"י]. אלו הי"ב ליום כנגד ט' כנורים וכו'. ועוד פירש דדרב"ב דאין עולין מן המנין. אותן שאומרים שיר על הכלים ולא צפה. ארין עולין ממנין י"ב ליום. ועמ"ש לקמן בדבור אין עולין ט'. ובגמ' הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד ט' כנורות ט' שנאמר (ד"ה א' כ"ה) הוא ואחיו וכו' י"ב

מתמידין. לא פירש כן אלא לפי המקשן שלא הקשה אלא מתמידין דלא נוכל לומר הזה דממעט ואי לאו דה"ה לפסח דורות. א"כ לא הוה מקשה מידי דהא המיעוט נוקמה לפסח דורות. אבל לפי ההרנן לדמו לפסח דורות מדכתיב (שם י"ג) ועבדת את העבודה [היא] בחדש הזה שיהיו כל העבודות חדש זה כזה. וכמו שהתקתיו במסכה פסחים שם [ד"ה מקחו] כס"ד. ולפי זה פסח דורות נלמד מפסוק דועבדת את העבודה הזאת וגו'. שפיר מלמח ללמוד תמידין מפסח מדבר שהוא בכלל פסח דורות אך קשה דכרייתא דבן בג בג לא למדה כן אלא למדה תמידין מפסח מזרים. וכן הוא בסוגיא דהכא ודפסחים שם. אבל מדכתב הרמב"ם בפירושו דמשנתנו אחיה כבן בג בג ופרש דליך בממועדו במועדו. מוכח שקך גרם דכרייתא דבן בג בג. ואחריו נמשך הר"ב ז"ל]: כדו לשבת ולשני י"ט של ר"ה. פירש הר"ב דכי היכי דמקלעי שבת ושני י"ט של ר"ה כהדי הדדי. היה לריך להקדים ולבקר ההוא דשלישי בשבת. עמ"ש פספ"ו דבשבת ובמשנה ז' פירא דמנחות: אין פוחתין משתי חולרות. לא התפרש טעמא והאפשר דהתקתם בחולרות הרתי במשמע. א"כ דומיא דשל משה דכתיב (במדבר י') עשה לך שתי חולרות: ומוסיפין עד לעולם. כהז הר"ב בגמרא מפרש עד ק"ך שנאמר ועמסה הכהנים למאה ועשרים מחללים בחולרות. דכיון דאשכחן בקרא שפשו אחרי ק"ך כהנים לתקוע בחולרות ולא יותר. ש"מ דעד ק"ך. הו הדור מזה. וא"כ לחפש יותר אחר כהנים.

עירבוב קלא. חוס'. והרמב"ם כחז במשנה דלקמן. שהחולרות אין להם ק"ב: אין פוחתין מט' כנורות. לא התפרש טעמא. צרפ"ה דקקלים [א"מ"ה הר"ב שהן שתי החיות שמכין כו'. כ"כ נדפס במנוכחה נקרא שלמי הגבורים. כחז שם צפ"ו שאין ר"ל חתיכה נחשת על חתיכה כמותה בלי למוד מלאכותי. אבל היא כמו החולרות של נחשת הנחלקת לשמים שיתקפו בה צפה. וגם במשמוש ידים בהולכה והובאה מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. של חלק האחד ממנה על האחר. ע"כ. והטורחות כזה מפורסמת ונקראת בלבן אשכנו באו"אין]: ך אין פוחתין מי"ב ליום. ל' הר"ב תשע לט' כנורות. ושנים לטי נבלים וא' לללל. אבל חולרות כהנים היו מחללים כדומה קרא דלעיל. והכי הן במ"ג פרק בתרא דתמיד. ומיהו קשיא לי למ"ד עיקר שירה צפה והכי ק"ל. כמ"ש לעיל. הני י"ב ליום כנגד מי. ולבן הרמב"ם [גפ"י]. אלו הי"ב ליום כנגד ט' כנורים וכו'. ועוד פירש דדרב"ב דאין עולין מן המנין. אותן שאומרים שיר על הכלים ולא צפה. ארין עולין ממנין י"ב ליום. ועמ"ש לקמן בדבור אין עולין ט'. ובגמ' הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד ט' כנורות ט' שנאמר (ד"ה א' כ"ה) הוא ואחיו וכו' י"ב

עירבוב קלא. חוס'. והרמב"ם כחז במשנה דלקמן. שהחולרות אין להם ק"ב: אין פוחתין מט' כנורות. לא התפרש טעמא. צרפ"ה דקקלים [א"מ"ה הר"ב שהן שתי החיות שמכין כו'. כ"כ נדפס במנוכחה נקרא שלמי הגבורים. כחז שם צפ"ו שאין ר"ל חתיכה נחשת על חתיכה כמותה בלי למוד מלאכותי. אבל היא כמו החולרות של נחשת הנחלקת לשמים שיתקפו בה צפה. וגם במשמוש ידים בהולכה והובאה מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. של חלק האחד ממנה על האחר. ע"כ. והטורחות כזה מפורסמת ונקראת בלבן אשכנו באו"אין]: ך אין פוחתין מי"ב ליום. ל' הר"ב תשע לט' כנורות. ושנים לטי נבלים וא' לללל. אבל חולרות כהנים היו מחללים כדומה קרא דלעיל. והכי הן במ"ג פרק בתרא דתמיד. ומיהו קשיא לי למ"ד עיקר שירה צפה והכי ק"ל. כמ"ש לעיל. הני י"ב ליום כנגד מי. ולבן הרמב"ם [גפ"י]. אלו הי"ב ליום כנגד ט' כנורים וכו'. ועוד פירש דדרב"ב דאין עולין מן המנין. אותן שאומרים שיר על הכלים ולא צפה. ארין עולין ממנין י"ב ליום. ועמ"ש לקמן בדבור אין עולין ט'. ובגמ' הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד ט' כנורות ט' שנאמר (ד"ה א' כ"ה) הוא ואחיו וכו' י"ב

אין פוחתין מ' חצוצרות כ"ה. המקלע י"ד: ך אין פוחתין משנים עשר ליום. י"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג מ"ג המקלע ט"ג:

שנויי נוסחאות כדו לשבת ולשני ימים טובים. כתיב כדו לשבת שני: במשכ"ב. ולמים טובים וליהא. עך לעולם. במשכ"ב עד עולם. אין פוחתין מ' חצוצרות ומוסיפין עד לעולם [אין פוחתין] מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם. כד"ז ובתי"ק ליהא ועי' רע"ב: במשכ"ב אין פוחתין רע"ב: חצוצרות מ ת ש ע (במשכ"ב ד"ו ומתשעה) כנורות ומוסיפין עד עולם:

לקושים דמשנתנו דתל ר"ס ביום ה' אף דקיי"ל לא אחי' ראש מ"מ נומן המקלע היה בורא ר"ה ביום א'. דהא העם דלא קשיין ר"ה ביום א' הוא מבוט דמקלע ערבה בשבת אלא נומן המקלע קי"ל דעריבה דוחה את השבת דגריהא כפי"ד דסוכה ערבה שבעה ימים יום שני של ת"מ שחל ליהוה בשבת ערבי' שבעה דערי' דשבעי דוחה את השבת כמו שפי' כרע"ב שם וא"כ ממילא נומן המקלע מותר להיות ראש שג"ה ביום א' ותו אף לאמר התורף מותר להיות נומן ביום א' וביום ב' דהא מונין מיום ב' דראש השנה שהוא יום ב' דלכך הקבו התוספות ויחל חל כ"ה ביום ה' וביום ו' ה' אלו מונין מיום ב' שהוא יום ו' ומקלע הרי שני כהדרי וא"כ יהיה ערבה ביום א' כמו שהקבו התוספות בסוף פירא דמנחות כתיבו הת"ע שם ע"ש אך דאמר דהקטין ר' יוחנן בן זכאי שיהא מקלעין עדי' המודש כל היום וא"כ שכלו עדים מן המנחה ולמעלה מן מיום ה' דראש השנה כמו שהקבו הת"ע דבני התוספות כתיב ג"ה וא"כ אין נודך לאוקמי משנתנו כהתרים: (מ"ה) ד' חו"מ סד"ה ומוסיפין וכו' וזולתן וכו' כלומר וכל מה שאמרו בין מוסיפין עד לעולם הון מהחולרות הוא בנזק ואין להם ק"ב (ד"ה תו"מ ד"ה אין וכו' ומעט ג"כ בלי. אשתמתי סו דבני הכמנים כס"ג מה' כלי מקלע שוכס כתיבא ואין אומרים שיש אלא צפה בלא כלי שטיק השיר שיהא עבודה צפה ואחרים היו עומדים שם ומעט

יבין תפארת ישראל יבין

עלה של תמיד השחר שאתר ג' ימי השבתון הג"ל, יעריך להקדים ולבקר כשקכו ביום ה' קודם שחיתתו, דבשבת ווי"ע חו' אשפר לקנותה, ובליל קודם שחיתתו אינו מלוי למכור. כ"כ בכל קרבן תמיד לריך לבקרו ממוס ד' ימים קודם שחיתתו [ועי' מ"ג כס"ד בחומר בקורש ט"ב ס' כ"ו]: (בב) כתיבנו ויסיפו בלשכה טלאים מבוקרים יותר מו': (בג) פראשעטעט לשיר הלויס [וב"ל דלהכי הפסיק תנא בבבא דטלאים בין ב' נכות דהלילין וחולרות, אש"ג דשניהן מעניי הסיי. ס"ט משום דכל הנכות מרים פרקן עד בבא דהלילין מידי בלין פוחתין ואין מוסיפין, ובבא דטלאים מבוקרין מחיל לתני ענין חדש דאין פוחתין אלא מוסיפין לעולם, ולפיך כהך גוונא ראו למקט תחלה ענין הטלאים שהוא מקרבן התמיד, שמקריבין אותו קודם הסיי]: (בד) בגמ' מפרש דלא יוסיפו על ק"ך. [ואיליה"ק א"כ הו"ל למקט חולרות אלא בני דאין פוחתין ואין מוסיפין. י"ל דה"ט מדלא שבת שויסיפו עד ק"ך חולרות דמדקולו עב וחקו, ישחית טעם קולות הדקות של חלילין ונכלין שהן בכלל אין פוחתין ואין מוסיפין. ועי' לעיל ס' כ"ד ד"ה ואף ודוק]: (בה) ששלטן, והן כענין קערות נחשת שמכין זו צו: (בו) ר"ל רק זוג א', דרק ב' קערות -י"ג

דמעלין מדוכן למעשר ולא ליוחסין. ולא פליגי רק במזמרים בכלי. אבל במשוררים צפה לכ"ע רק ליום היו: (ב) מדקיי"ל דכזש התמיד לריך לבקרו ממוס, ד' ימים קודם הקרבנו, כמו פסח שהקריבו במנרים, שלקחוהו ב' בתיסן והקריבוהו ב"ד בו. הלך ד' ימים קודם חנוך המזבח מבקרין ח' טלאים ממוס. ומעמידין אותן בלשכת הטלאים. וזיום החנוך מקריב ב' לתמיד היום, בשאלרו ו'. וקודם הלילה שוב מבקרין ב' טלאים מהשוק, ומעמידין בלשכה. וכן בכל יום נוטלין ב' ומעמידין ב' אחרים תחתיהן בלשכה. ואלו ה' שמעמיד חחרין וטעלין אותן ביום ה' להעמדתן: (בא) נקט רה"ט משום דבזמן המקדש לא היה אפשר שיחולו ג' ימים בביתן כהדי הדדי רק ר"ה, דהא העדים שראו הלכנה החדשה לא באו ביום ה' דר"ה עד אחר מנחה, אז טיהנו אהוה יום קודם ומחר קודם [ר"ה ד"ז פ"ג]. ואז בזמן שקדשו על פי ראייה היה אפשר שיחול ר"ה ביום ה' ו' או ביום א' ב'. ומש"ה אף דביקור התמיד ד' ימים קודם שחיתתו נזירת הכתוב הוא, אש"ה קאמר הכא לסימנא בעלמא, דכי היכא דלא חלו שבת וכו' יו"ע של ר"ה כהדי הדדי, אז אותו

אין בערכין פרק ב ערכין

אין הקמן נכנס לעורה.
 פ"א ט"ז כ"ו:
שנויי נוסחאות
 ו' ע"ד לעולם. נמשכ"ב
 ע"ד עולם. לעבודה.
 כ"ד"ו ולעבודה. (עומדים)
 בשיר. נמשכ"ב אומרים...
 כ"ד"ק עומדין ואומרי
 בשיר. כ"ד"ק ליהא.
 ולא היו אומרים. כ"ד"ק
 וכ"ד"ק לא. (הב"ב)
 בנעיסת. כ"ד"ק אולי תכלה.
 כ"ד"ק... בנעיסת. כ"ד"ק
 השלם תכלין... כ"ד"ק
 ליהא. ואין עומדין על
 הדוכן. כ"ד"ק ולא
 עומדין... נמשכ"ב ואין
 עולין לדוכן; כ"ד"ק ולא
 לדוכן. מבין רגלי. כ"ד"ק
 כ"ד"ק רגלי. נמשכ"ב
 בין... וצוערי הלויים היו
 נקראין. כ"ד"ק וצועריה;
 כ"ד"ק וצועריה. ועי'
 כ"ד"ק כ"ד"ק וצועריה ונש"י;
 כ"ד"ק. היו נקראים וכו'
 כ"ד"ק ד"ו:

י"ב וס' כחוב כל אלה על ידי חביוס כצ"ר בית ה' במלחם
 ככלים וכטרות. ויתכן לומר שהיו אומרים צפה ומנגנים ג"כ בכלי
 שיר. והכי משמע דחייב בחלפת הפרשה הנבאים בכטרות ככלים
 ובמלחמים. ולישנא דנבאים צפה משמע וזו סיוע לר' חנינא בן
 חנטיגוס דמתני' ד'. ואיך תנאי
 כצ"ר דהט"פ שקד ה"ס לא לעכב
 נכחרו ה"ס דוקא: הדוכן. פירש
 ה"ר"ב אלטנא כו'. עיין ספ"ב דמדות:
 אלא צטעה שהלויים עומדים בשיר.
 גמ' דחמר קרא (שירא ג') ועמד
 יבוע וצניו וחמו קדמיאל וצניו וגו'.
 פ"י החוס' דסיפיה דקרא צניס
 ואחיסה הלויים צניס ל"ל והלא חזיר
 [כגל] א' צניו אלא ש"מ דלהכי כתיבה
 דהוה מיוסר ומשמע קטנים: אין
 עולים למנין. פירש ה"ר"ב למנין
 הלויים הצריכים לדוכן. וכן לשון רש"י

למ' כטרות וצ' לב' ככלים. וא' ללללל: דוכן. כמון אלטנא
 שהלויים עומדים עליה: אין קמן נכנס. אין לוי קמן נכנס לעורה
 ("לפוס עבודה. כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא
 כצטעה שהלויים [עומדים] על הדוכן בשיר או נכנסים לויים קטנים
 לשורר עמהם: ולא היו. אולם
 קטנים אומרים צנבל וכנור אלא
 צפה: כדי ליתן תבל. ליתן תכלין
 בנעיסת הלויים לפי שקול הקטנים:
 דק ולול ומחבל את קול הגדולים:
 לא עולין. אולם קטנים למנין י"ב
 לויים הצריכים לדוכן: ולא עולין.
 על האלטנא המוכנת לדוכן. אלא
 בארץ היו עומדים: וצוערי הלויים
 היו נקראים. שהיו מצטעים את
 הלויים הגדולים שאין יכולים לבסס
 ולהנעים קולם כמותם:
 ("כ"ד"ב ד"י לשנות לשום כו'.

ומהכא נמי מוכרח דהא דפי' ה"ר"ב לעיל י"ב לויים לכטרות כו' דלא פירש קו'. אלא כלומר כנגד ולא שהיו מנגנים בכלים
 ולא צפה דאל"כ מאי קאמר ראב"י שאין עולין למנין. הא ח"ק כבר אמר קן שהקטנים לא היו אומרים בכלי. וא"כ אינס
 ממנין אלו האומרים בכלי ועיין לעיל כחצתי ל' הרמב"ם שפרש הא דלין עולין בעמין אחר:

לקוטים

ומנגנים וכו' וכבר הכינו
 הרמ"ו לפת"ש צנבל וכנור
 שור דסנרא גדולה היא
 שלא יכלו לכוין יחד לצבתי
 המחזיר ולנועם הכיר ועוד
 לכוין לנגון סוד; ולי נראה
 דלי משום הא לא אירא
 דהא עוד הוים אלו וצוים
 הרבם שצ"עין קן שוררים
 ומנגנים יחד א"כ פ"ט
 דגם הם יוכלו לכוין אלא
 הטעם הוא משום האל"כ
 אינו מן הרבוי ואפילו
 צניס הגדולים וק"ו צניס
 האלקים ית' ויהי': (כ"ד)

יבין תפארת ישראל יבין

כלעיל היו ש"ס: מזו לרמב"ם [פי' מלי מקדש] ר"ל י"ב משוררים
 צפה, דצפה לא היו משוררים רק לויים. ולתוס' [מכילתא ד"ו פ"ב]
 ר"ל י"ב לויים בכלי שיר, דהיינו ט' כטרות, וצ' ככלים, וחוב ללללל
 א'. ולא חייב צ' חלוצות משום דרק כהנים הקעו בתלוצות על
 שולחן החלבים לסימן שיתחילו הלויים שדוכן לצורר. ולא חייב נמי
 הלוי, משום דרק ב"ב יום צטעה מכה בתליל. [אולם אפשר דתוס'
 המחזירים היה ג"כ משוררים. וא"כ יש חילוק בין כלי זמר של נפחה או של
 תנועות האצבעות]: (בה) הוא אלטנא בלשון ישמעאל [ערך]. סכיה
 כעין אלטנא עם ג' מדריגות, שטעו עומדין הלויים המצוררים
 והמזמרים: (מט) ר"ל אין הקמן כבר לשום עבודה ושימוש שבמקדש:
 (ג) הו' נכנסים הלויים הקטנים לצורר עממן, דרק לעבודה זו כהנים
 [כך פי' רש"י הכא וכ"כ הראב"ד (פי' מלי מקדש). אולם לרמב"ם שם
 ר"ל דהתחיל לעבוד במקדש, אינו נכנס להתחיל עבודתו רק צטעה שהלויים
 עומדים בשיר. ולישנא דמתני' קת משמע כרמב"ם, דקמן דקטע מתני' היינו
 המתחיל עבודה, דאל"כ הו"ל אין הקמן כבר לעבוד רק לשיר. וגם מסוגיא
 דחולין [דכ"ד ב'] משמע כרמב"ם, ועי' [ג] ר"ל דהקטנים לא זמרו
 בכלי שיר, דמסתמא אינן צעלי מלאכה גדולה בחכמה זו [ולשון

אמירה שייך נמי בכלי שיר, דלשכחן בקרא, הנבאים כטרות [ד"ס א' כ"ס]
 אמנם לתו"ש שכתב דה"ק קרא שהיו מצוררים צפה ומנגנים כיד, ל"ל לדבריו
 עממא דמתני' דלהכי אין הקטנים מזמרים צטעה מצוררים, משום שחושבים
 חלפין מלעבוד כ' דברים אלו כשלמות יחד מצלי שושבת נעיסת סדר השיר:
 (גב) ר"ל ליתן תכלין בנעיסת הקול. דקול הקטנים דק ולול, ומחבל
 קול העב של הגדולים: (גג) שאין הקטנים מלערפין למנין ה"ב לויים
 הצריכים לשורר בדוכן. [ואף א' יושא דתוס' ה"ל ס' מ"ז ד"ב דחשיב
 תנא היינו מזמרים, ושהמזמרים לא היו משוררים, ל"ל דה"ס שייך למתייבגי
 קטנים שאין עולין למנין, דהיינו למנין המצוררים, דאף למצוררים הוים מסתמא
 מנין י' דכל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה [במגילה כ"ג ב']: (גד) כדי
 שלא ישעו ללרפן למנין: (גה) דלבין לוערי תרתי משמע, לבין ילדות,
 כמו ורב ועבוד לעיר. ומשמע נמי לשון אער, שט"י שקולס דק
 מלערים את לויים הגדולים שיתחזקו גם הם להרים קולם כדי להנעים
 כמותן, שצטעורר צנמכסה יהיה קולם עב וצלתו מקובל ונעים עב
 קול הקטנים [כך ל"ל]. ודלא כמשמע לכאורה מרש"י ומר"ב שהגדולים
 מלערים שאין יכולין לבסס כמותן. דלדרבה ע"י עירוב קולות שניסן יתן
 תכלין בנעיסה]:

יש בערכין פרק ג ערכין

פ"ג א' יש בערכין להקל
 ולהחמיר י"ג ע"ב:
 אחר שהעריך את הנאה
 שבישראל. וי"ז פ"א ע"ב
 פ"ג א' כ"ס:
שנויי נוסחאות
פ"ג א' בעדה אחוזה
 כו' בשור. כ"ד"ק
 ובמשכ"ב ובשורה. ובשור.
 (את) העבד. נמשכ"ב
 ליהא. (באונם ומסתה)
 ומוציא ש"ר ל ח ק ל
 ולהחמיר. כ"ד"ק ליהא
 נטעו; כ"ד"ק ובאונם
 ובסתה ובמוציא. וכו'
 נמשכ"ב (ובס באונם...)
 דנאון שבישראל ואת
 הכעור. כ"ד"ק הנה.
 את הקאר. מל"מ הנה

פרק ג א את הגאה שבישראל. אפי' סימא ר"מ דמתני'
 ב' פ"ק דחמר הגברי נערך. והא דמתני'
 שבישראל מלחא אגב אורחיה קמ"ל כדרב יהודה אמר רב דחמר
 אכור לאדם שיאמר כמה נאה עובד
 כוכבים זה. ולא קתני הכעור
 שבעובדי כוכבים דבתרי אמות
 לא קמיירי וגדולה שצטעיס וקטנה
 שבישראל דכמכנה ד' חר אומה הוא.
 אלא מקדיש הוא דקדישי כהנים
 טפי

פרק ג א יש בערכין להקל ולהחמיר וכו'. כולה מפרש
 להו ואולי לקמן צפרקין: את הנאה שבישראל.
 אפילו שזה מאה מאה איש עתא אלא כ' סלע והיינו להקל. ולהחמיר
 שהמעריך את הכעור שבישראל אפי'
 פרק ג א יש בערכין להקל ולהחמיר. אין שזה אלא ה' סלעים. עתא כ'
 בשדה אחוזה להקל סלעים אס הנערך מנן כ' ועד זן ס':
 ולהחמיר. בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר.
 באונם ומפתה ומוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל
 ולהחמיר כיצד. אחר שהעריך את הנאה שבישראל. ואת הכעור

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ג א) מפרש ואולי: (ב) דאפילו שזה ק' מנה, עתא כשהעריש מנן כ' עד ס' רק כ' סלע והיינו להקל:

ב בהולת הפהו. סביבות העיר שאינה משכחת כל כך מפני מדרס הרגלים: הולות. סביבות. כמו מחול הכרס [גלאים פ"ד]: מהו. עיר. פירוש אחר מחוץ שם מקום שלא היו שדותיון חטונים: פרדסאות. מקום שיש בו הרבה חילנות נטועים: שבסמוך. שם מקום והחילנות

שם מעולים מאד: נותן. מי שפורה אוחן מן ההקדש בין צעלים בין איש אחר: בית זרע חומר שעורים בג' שקל כסף. אם תחלת היוכל היא ואם לאו מגרע השנים שצברו סלע ופוגדיון לשנה. בית זרע חומר שעורים מקום ראוי לזריעת כור דהיינו שלשים סאה של שעורים והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין. והמקדיש שדה אחוזה מלאה חילנות כשהוא פודן שדה החילנות בשוין וחוזר ופורה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בג' שקל כסף: ובשדה מקנה נותן את שוויי. דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כ"ו) וחשב לו הכסף את מכת הערעך ואין מכת אלף מנין דמים. דהיינו כפי מה שהוא כזה. וכן הוא אומר (במדבר ל"א) והרמות מכת: אחד שדה אחוזה ואחד שדה טקנה. שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב. ונאמר בשדה מקנה וחשב. מה בשדה אחוזה דבר קלוב אף (א) שדה המקנה דבר

קלוב דהיינו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה. אינו עתן חומש דבשדה מקנה כתיב מכת הערעך הקטן הכתוב לערכין. מה ערכין אין לוסיף חומש. אף שדה מקנה אין מוסיף חומש ואין הלכה כר' (ז) אלעזר: ג' המית בן הורין נותן את שוויי. משלם נזק שלם: ד' באונם רולס ליתן בין שפחה בחולה לשפחה בצולה. להשיא לעצמו שיש לו קדרס רוח הימנו: לפי הטבויש והמתכייש. אדם

שבישראל. נותן חמשים סלע. ואם אמר הרי דמיו עלי. נותן את שוויי: ב בשדה אחוזה (ה) להקל ולהחמיר כיצד. אחד המקדיש. בהולת המחוו. ואחד המקדיש (בפרדסות) סבסמית. (נותן) בורע חומר שעורים חמשים שקל כסף. ובשדה מקנה (נותן) את שוויי. רבי אליעזר אומר אחד שדה אחוזה. ואחד שדה מקנה (מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה) אלא שבשדה אחוזה נותן חמשים. ובשדה מקנה אינו נותן חמשים: ג' בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר. כיצד. אחד שהמית את הנאה שבעבדים. ואת הכעור שבעבדים. נותן שלשים סלע. המית בן הורין נותן את שוויי. חבל בזה (ובזרה) משלם נזק שלם: ד' באונם ובמפתח להקל ולהחמיר. כיצד. אחד שאנם ופתח את הגדולה שבכהונה ואת הקמנה שבישראל. נותן חמשים סלע. והבשת. והפגם (=) חבל לפי הכבייש והמתכייש:

עין בזה ב"ז פ"ג דכהובות ו"ל רש"י [סד"ה תת]. פגם היינו נזק כשם פחות מכתחלה. ע"כ: חבל לפי המבייש והמתכייש. חבשה

אין מוסיף חומש ואין הלכה כר' (ז) אלעזר: ג' המית בן הורין נותן את שוויי. משלם נזק שלם: ד' פגם. שמין כמה אדם רולס ליתן בין שפחה בחולה לשפחה בצולה. להשיא לעצמו שיש לו קדרס רוח הימנו: לפי הטבויש והמתכייש. אדם

ה' כ"ג ד"ר בשדה מקנה. (ז) כ"ג ד"ר אלעזר וכו' בש"מ (הרמב"ם ד"ג)

יבין תפארת ישראל יבין

ג) אפינו שזה פחות מני סלע, ואפילו אינו כזה כלום, כמטול ומוכס שחין, אפי' נותן לו סלע, והיינו להחמיר: ד) כשהוא מנין כ' עד ס': ה) שדה שירס ממורישין והקדישה: ו) חולס הוא לשון חול. ומחוץ הוא שפת הים, כמ"ס חכם אה"ע א' שצ'שון ערבי קוראין לשפת הים חוז (והמ"ס של מחוץ הוא כמ"ס של משכן ומקדש). ור"ל משום שבשפת הים מתי חול רב, כמ"ס אשר שמהי חול גבול לים [יבמה ס' כ"ג]. ולכן השדה גרוע מאד: ז) ביום אונד לוכשגארשען: ח) ר"ל צננות שכביז שומרון שנקרא ג"כ סבסטי ששם הגנות מעולים מאד: ט) הפודה אוחן מיד הנזר, בין שהבעלים פודה או איש אחר, נותן וכו': י) ר"ל בעד מקום שוכל לזרוע סם ל' סאה שעורים, שהוא גדול טפי מכדי לזרוע ל' סאה חטין. ושעור המקום הוא ע"ה אלף אמה על אמה מרובעים. או רע"ה אמות ברובוע בקירוב: יא) אם פודה בתחלת היוכל. אבל כשפודה צענים שלאח"כ, מנכה סלע ופוגדיון בעד כל שנה ושנה שצעיט בעצרו מהתחלת היוכל. וכל זה בעד הקרקע לבד. אבל כשיש בה ג"כ חילנות, מוסיף על הכל דמי שוויין. פירו כשהקרקע ערשין, שאינה ראויה לזריעה כלל, נותן בעד הקרקע רק דמי שווייה: יב) ר"ל כשהקדיש שדה שהמקדיש זכה אותה מאחר ע"י מקנה וכדומה, חוץ מירובה: יג) דין כזה, נותן בעד מקום זרע חומר שעורים ל' כסף, כלעיל: יד) דאם דין שזה למה לא כללם הכתוב: טו) דכשהבעלים פודין אותה נותן חומש יותר מהערך, דאם הערך הוא בעד ד' שנים, ספן ד' פלעים וד' פוגדיון, משלם ה' סלעים או פוגדיון, וכן לעולם, מוסיף חמשים מלצר: טז) וכו' דהוא מלי נמי למימר עוד חילוק אחר, דבשדה אחוזה שהקדישה, אם פודה אחר, מתהלקת לכהנים ציובל, ובשדה מקנה שהקדישה ופודה אחר, חוזרת לבעלים ציובל. אלא דנקט רק החילוק בין אחוזה למקנה, כשמקדיש עליו פודה: יז) של יזק: יח) כשחבל את בן חורין או עבד ולא המיתו: יט) כמה היה שזה קודם שחבל וכמה אח"כ: כ) משפחה שפלה: כא) לאביה, בעד סגלית שביצה: כב) ר"ל דמלכד ל' סלע קנס הכל, וכל נמי דמי צופת ופגם. ופגם היינו דשמין כמה נפגמה מומים ע"י שבעלה. ואף דאין בת ישראל גדולה נכרת. וכו' דאם היה בת חטונים, וכו' ס"ד שאינה יומרת חובה, והאין יכמו דמיה. י"ל דשמין אותה לפי יפיה כאלו היה שפחה, וירלה אדם לקטורה לעצמו שאינה, וירלה גם הוא לעצמו לו נחת, שמין כמה יתן הרון כזה בעדה כשהיא בתולה וגמה כשהיא בעולה (א): כג) ל"ל דאתרווייהו קאי, חבשה ופגם. דבבשה, אדם נקלה שבייש, בשנה מרובה ציורה וי'

פ"ג (א) כך משמעות המסנה פ"ג מ"ז ככהובות והקשו חוכ' [כמונות ל"מ ע"ג] וכו' פגם שפחה שבעלה הוא כפגם אשה משונה. ותרנו דודלי שמין פגם מיוחסת כמותה כאלו היא נכרת, רק

ראשון לציון פ"ג ב בהולת המחוו פ"י מדיה כתיב הול פ"י מדיה עושה פירות ערען ערען חלת א': לקושים ב הר"ב ד"ח סבסטי וכו' והחילנות וכו' ק"ל דמאחר דפי' ה"ב כרוב הולת המקדיש שיה מלאה חילנות פודה חילנות כשוויין וחוזר ופודה קרקע זרע חומר וכו' מ"ס ב"דא לקמן אי"כ למאי נמי כתיב כלן שצ"ד דס"ב חילנות שם מעולים מאד הא כלילנות ענין לית התן קולא וממנה לית לפי שוויין המעט הוא שם כר ומאי נפקאה ליה א' חילנות

יש בערכין פרק ג ערכין

ה' במצויא שם רע להקל
והדומה כיצד . כפי פ"ה
פ"ה פ"ה מה נהנה בחולה פ"ה

שנויי נוסחאות

ה' במצויא ש"ר . ד"ג
וכי"ק ובמצויא . ג' ד"ה
שבתונה ועל קפונה .
כ"ק הגדולה . הקפונה .
ק' פלע . נמשכ' ד"ו
פלעים . האומר במיו
יתר מן העושה . נמשכ'
בפיו המור ט"ו . ונמשכ'
ד"ו . האומר מן המור
פון . כ"ק המור יו"ר
פון . שלא נחתם . כ"ק
ונמשכ' שלא נחתם .
פעמים ולא שפע
בקול . נמשכ' פעמים
וגו' :

אנוסה קאי ולא קתמי בשתא ופגס חלף לומר דל' כסף לחו' לטלו
מלתא נינהו . ומ"ש הר"ב ח"ס נקלה וכו' . עין ג"כ בכחכות סס .
ו"ע דלמאי מפרש דין הכשת ולא דין הפגס : ה' נמצא האומר
בפיו יתר מן העושה מעשה . נמ' .
ממאי [דמשום לשון הרע בלבד קא
הייב לה] דלמא משום דקא גרים
לה קטלא דכתיב (שס) והם אמת
היה הדבר וגו' והוליו את הנערה
וגו' . אמר קרא כי הוליו עם רע .
על סס רע שהוליו : אלא על לשון
הרע . והוא מה שנאמר (במדבר י"ג)
ויוליו דבת הארץ . הרמז"ס : זה עשר פעמים . לשון הר"ב דמשמע על זה נחתם גז' . ולאו משום לרוף דלחריני . רש"י :

ה' במצויא שם רע להקל ולהחמיר . כיצד .
אחד שהוציא שם רע . על גדולה שבבהונה
ועל קטנה שבישראל . נוחן מאה סלעיה .
נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה (ה). שכן מצוינו שלא נחתם
גזר דין על אבותינו במדבריו) אלא על לשון הרע (ה). שנאמר (במדבר י"ה)
וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי :

וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי :

יכין תפארת ישראל בווע

ראשון לציון

ה' בשנת ששון שנת
נפיקא בנמא איתא א"ו
מניו כו' ה"א בלחלו
ס" קל"ט :

לקוטים

האילנות מעולות או לא
והו"ל שהקרקע שם מעולה
מאד והנבא שמים הכל
הולך אל מקום אחד דיון
שהאילנות מעולות בודאי
שהיא מפה שמה הקרקע
שכא שמים ומעולה מ"מ
אילנות מאן דכר שמייהו
הכל יודע דש"ס פ"ד
מס' בבא דמאי' ל"ג
הוא נפדמות סכסכו טוין
זרע חוזר וכו' דנשבע
זרע זרע וזרע וזרע
לפרדוס קאמר ולעולם
כאלהי העושה אם כן ע"פ
לא הו"ל להיטע ע"פ
להביא אילנות ולא ידעתי
למה לא היינו עם הק"ט
ואמאי ולי ל"ט : (ש"ל)

[וע"י מ"ש בס"ד כ"ק פ"ה סי' י"ג] , והמהבייש לפי חשיבותו בבתו .
וכמו כן בפגס , בנכעולה למנוול ומוכה שדיון או לשפל חנטיס , נכנמה
ביותר . ואם היה יפת תואר לא נכנס דמיה כל כך . והרי רבו רואה
לעשות נחת רוח לעבד , וא"כ איך יורה בעבד ח"ס נכנמה
ביותר או לא : (כד) לאבי האשה . [וא"ל שכבר ילאתה מהרות האב .
עכ"ס הרי בייש ביתו , שיאמרו שכנית האב ונחה , ויאמרו ראו גדולים שגדלתם ,
כשיסקלו אותה על פתח בית אביה [ככתובות מ"ה א'] . וזה שלא כדברי
הרמב"ן פ"ה פ"ה כ"ה , שכתב דלהי יתן ק' פלע , דסייעו הכפל ממה שר"ס
לפסידה וסחר הנחלות שהוא ל' פלע , דדרך המורה לקום כפל , עכ"ל .
ורמזורה דיון דכונתה גלה א"כ הו"ל יתן לה הק' פלע . ואר"ל דע"ס
חייבתו תורה קנס כפל ממה שר"ס להרויח . עכ"פ ק' א"כ מה קאמר תנא
נאזא האומר כפיו תמור מעשה מעשה . מנ"ל , דלמא כמו שהוליו עם רע
ישל כפל ממה שר"ס להפסידה , דהרי ר"ס להוליו בלא כלום , כמו כן
המאנס ומפתה שהפסידה מה שכתובת בחולה יתירה על כתובת בעולה , דהיינו
ל"ה פלעים , [שהן ק' זוז] ישל כפל דהיינו ל' פלע , ואף שזה תיקון חכמים
ק' כך דהרי קי"ל דגם כתובת בחולה מדרכין הוא [כא"ש סי' ס"ו] , ואף שכתובת בחולה
כבר מוכר הכתובות , רק שלא היה חוב נכר , אלא כך היה במורגל לתת לכתובת חכמים
פלעים למוסר , דהיינו ר' זוז , ואחו רבנן ותקנו דכר למוסר ,
כדי שלא תהא קלה בעיניו להוליו . א"כ מאן לימא לן שבאלמנה לא היה ג"כ כי
הן גזא מנהג יבדאל יתן כ"ה פלעים מוהר לאלמנה , ואחו רבנן ותקנוה
לחוב מעטס הכ"ל , וכן הסביר נותנת , שלא חידשו חכמים בחלומה עמי
מנתולה . וז"ע : (בה) שהרי המאנס והמפתה טוין רק כ' , ומוליו
סס רע טוין ק' פלע : (כו) שלא לכנס לא"י בימי מרגלים : (כו) בדברו רק
על אדמה שאין לה הרגשת ציון : (כז) דמדוכתיב
מלת זה , דמיוהר לגמרי , משמע דזה העון לבד שקול ככל העשר פעמים
שלא שיעו בקולו , וגרס העושה . ולא משום דמנין גורס ,
שע"ז נתמלא סאתן :

ה' במצויא שם רע להקל ולהחמיר . כיצד .
אחד שהוציא שם רע . על גדולה שבבהונה
ועל קטנה שבישראל . נוחן מאה סלעיה .
נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה (ה). שכן מצוינו שלא נחתם
גזר דין על אבותינו במדבריו) אלא על לשון הרע (ה). שנאמר (במדבר י"ה)
וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי :

יכין תפארת ישראל בווע ר"ע מברטנורא

פ"ד א' השג יד בנודר .
כ"י מ"א מ"כ פ"ה
נחיקו פ"ק מ"י ע"י שהערך
את העשר . מ"כ פ"ה
נחיקו פ"ה ד'

שנויי נוסחאות
פ"ד א' בנודר . ד"ג
בנודר וכן כנולס
כנסי' תת יתי"ן .
והערכים . כ"י י"ק
וערכים . בזמן הערך .
כ"ק בזמן . בנודר
ביצד . ל"ה כ"א גס ד"ה
תוספות רע"א :

פ"ד א' [איתו] במשנה
עני שהעריך את
העשר . היינו עשר
שאמר על אחר ערכו
עלי ואמר העני על
העריך היה עלי ליתן
עבדו נוחן רק כמו עני
ובחפיון היה עני ואמר
עשר עלי עלי ליתן
נוחן :

פרק ד א' והשנים בנידור והערכין בנערך . הימה אמאי
לא ערביניהו בהדי הדדי . וליחתי
השנים והערכים בנערך . ועוד הימה אמאי לא תנא זכר נוחן
ערך נקבה ולא אלתריך לקמן לומר
הנערכין [ל' והערכין] בנערך וכו' .
תוס' : והערך בזמן הערך . פי' הר"ב
ש"ס הערך עלמו . עמ"ס ברפ"ב :
בזמן הערך . הישג יד בנודר כיצד . יעני
בנודר אמר נמי השנים בנידור : והערכים בנערך . ק"ל
הערך דזכר ונקבה בחד ערך אזיל . ולא בחד מעריך .
כדמפרש לקמן . דא"ש הערך עלמו כשהיה פחות מכן
עשרים

יכין תפארת ישראל בווע

פ"ד א' ר"ל מה שהעני נדון בערכין כפי השגת ידו , בחד נודר
אזילין ולא בחד נודר , וכדמפרש לקמן : (ב) דמה שיש חילוק
בערכין בשנים , אזילין בחד נודר , דילך שהעריך זקן
נוחן ערך זקן : (ג) ר"ל החילוק שבערכין בין זכר לנקבה , אזילין בחד נערך
ולא בחד מעריך . ול"מ היה ל"ל דעורכין קרינן בחולם (א) : (ד) כדמפרש לקמן , דבהעריד ח"ע כשהוא ילד , וכשמסלם הוא
זקן

בטבת לחקל. דערך יותר על בן כ'. גדול הוא פחות מבן כ'. וכן בבן חמש. כדכתיב בקראי: רבי (א) אליעזר אומר. לעולם שנה ה' ושנה עשרים ושנה ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחדש ויום אחד משנה (האחרת). דיליף גזירה שוה (ב) למעלה למעלה מזכור. נאמר כאן מבן ששים שנה ומעלה ונאמר בזכור חמש (במדבר י"ה) ופדיוו מבן חדש ומעלה. מה להלן חדש ויום אחד שאין זכור גפרה פחות מבן חדש ויום א' אף כאן עד שיוסף על ששים חדש ויום אחד. ושנה חמש ושנה עשרים ילפין בג"ש. שנה שנה משנה ס'. כדיליף ח"ק לעיל ואין הלכה כר"א: (ה) בר"ג ד"ל אלוה וכן בספ"ד. (ג) במל"כ"ס שהחוק מעלה מעלה.

בין לחקל בין להחמיר (א). רבי אלעזר אומר. עד שיהיו יתרות על השנים. חדש ויום אחד (ב):

נפשות: בין להקל בין להחמיר. כלומר השנים האחרים צענין כולם כלמטה הימנו בין להקל בין להחמיר ששנת חמש ועשרים להקל ושנת ששים להחמיר. אבל לא קאי על הכללמים בלבד. דצוה אין חלוקת להחמיר: רבי אלעזר אומר עד שיהיו יתרות על השנים חדש ויום אחד. פירש הר"ב דיליף ג"ש למעלה למעלה מזכור ס'. ונאמר בזכור חמש ופדיוו מבן חדש ומעלה. הכי איתא בגמרא. וכחצו הכוס' וחפצו אחר מקרא זה. ולא מלאוהו כי אם ופדיוו מבן חדש תפרה [בפ' קרח] ושמה דריש הכי מדכתיב פדיוו מבן חדש. דמשמע מבן חדש ומעלה. מולא כתיב בן חדש. ע"כ. זהכ"מ ברש"י ערכין. כחצ על זה. להלן גבי לויס חדש ומעלה מה להלן חדש ויום אחד כדכתיב מבן חדש ומעלה דכבר נכנס בחדש האחר. אף כאן חדש ויום אחד. עכ"ל. ועטמו מדכתיב בפ' במדבר גבי לויס (במדבר ג') מבן חדש ומעלה הפקדם. עכ"ל הכ"מ. ומ"ס הר"ב אף כאן עד שיוסף על ששים חדש ויום אחד. ובגמרא ואימא כי סהם מה סהם חד יומא אף הכא חד יומא א"כ ג"ש מאי אהני. פירש"י. בלא ג"ש ידענא דחד יומא בעינן דהא ומעלה כתיב. ע"כ. ומשמע ודאי דפברא זו דומעלה חד יומא משמע. היא כפרה פשוטה ולכ"ע. דאי אמרת דרבנן לא מודו ליכא למימר ג"ש מאי אהני ליה. אלא ודאי דלכ"ע יום אחד למידן ממשמעותה דומעלה דגבי ששים. וחו למדין כולוהו שנים מהדרי בג"ש דשנה שנה. והייט טעמא דהרמב"ם שפוסק [פ"א מה"ע] כרבנן ומגריד יום א'. וח"ל לרחוקים שדחוק בהם הכ"מ. להא דמלרין אף לרבנן יום א' על שלשים במגריד בן חדש [ועיין בפ"ה דגדה משנה ד']:

תוספות חדשים
ך בחו"מ ר"ה רא"א ט"ו
וכתבו הכוס' כו. ולי"ג דכבר
יליף מק' חדש ג"ש מזכורות
מדבר דכתיב הר"ב ס"ח
דככות משנה ו' וז"ל
היי' כליט' נהני ופדיוו מבן
חדש ומעלה וכו' וז"ל נעלה
מהוס' גמרא ו' דכתיב
דריש מבן חדש וס"ט
אזכורין ל"ג וד"ק וז"ל
ל"ג למילף מזכור חמש
מילף חוק ומעלה ומעלה
מלוס וי"ל דומעלה כתיב
גבי ששים ולא ידעי' גבי
חדש דהאזכורין ויהי' יום
לכן ילפין מזכור דגמרא
ג"ש בן חדש דרבנן ג"כ
ס"ל ג"ש דכן חדש גבי
זכור וא"כ נילף ג"ש בן
חדש דערכין ממנו וכן
מפורש שם בגמרא בזכות
דף ה"ט ע"א ולכן ס"ל
לר"ע שם דומעלה מיותר
גבי ערכין ע"ש וז"ל
כ"מ דהאזכורין מיל' לרבנן
גבי בן חדש יום א' ע"ש
ובעל"פ ממנו גם מהל"מ
שהבינו בגמרא ס"ל גם
היה"ש כאן לא היה נזיר
לדחוק מר"א אריבן דומעלה
חד יומא משמע דמפורש
בגמרא דשם ג"ש י"ל להכי
הניא ר"א הקהל דזכור
דמיה מוכח דומעלה גבי
ערכין מיותר כשפרש"י
שם וע"כ בל' ללמד ג"ש
דחש ויום אחד וז"ל:
(ממחורשת ז'צ')

כ"מ דהאזכורין מיל' לרבנן גבי בן חדש יום א' ע"ש ובעל"פ ממנו גם מהל"מ שהבינו בגמרא ס"ל גם היה"ש כאן לא היה נזיר לדחוק מר"א אריבן דומעלה חד יומא משמע דמפורש בגמרא דשם ג"ש י"ל להכי הניא ר"א הקהל דזכור דמיה מוכח דומעלה גבי ערכין מיותר כשפרש"י שם וע"כ בל' ללמד ג"ש דחש ויום אחד וז"ל: (ממחורשת ז'צ')

מלאוהו כי אם ופדיוו מבן חדש תפרה [בפ' קרח] ושמה דריש הכי מדכתיב פדיוו מבן חדש. דמשמע מבן חדש ומעלה. מולא כתיב בן חדש. ע"כ. זהכ"מ ברש"י ערכין. כחצ על זה. להלן גבי לויס חדש ומעלה מה להלן חדש ויום אחד כדכתיב מבן חדש ומעלה הפקדם. עכ"ל הכ"מ. ומ"ס הר"ב אף כאן עד שיוסף על ששים חדש ויום אחד. ובגמרא ואימא כי סהם מה סהם חד יומא אף הכא חד יומא א"כ ג"ש מאי אהני. פירש"י. בלא ג"ש ידענא דחד יומא בעינן דהא ומעלה כתיב. ע"כ. ומשמע ודאי דפברא זו דומעלה חד יומא משמע. היא כפרה פשוטה ולכ"ע. דאי אמרת דרבנן לא מודו ליכא למימר ג"ש מאי אהני ליה. אלא ודאי דלכ"ע יום אחד למידן ממשמעותה דומעלה דגבי ששים. וחו למדין כולוהו שנים מהדרי בג"ש דשנה שנה. והייט טעמא דהרמב"ם שפוסק [פ"א מה"ע] כרבנן ומגריד יום א'. וח"ל לרחוקים שדחוק בהם הכ"מ. להא דמלרין אף לרבנן יום א' על שלשים במגריד בן חדש [ועיין בפ"ה דגדה משנה ד']:

יכין תפארת ישראל בעז

של מי שאינו עדיין בן ה' וכו' הוא פחות מערך של בן ה' וכו': (א) דדוקא לעיל דרבי למילף במה מנינו, מהחליקין בין להקל או להחמיר, משום דמה מנינו אדם דן מעלמו, ולהכי מסביר שאין ללמוד קולא וחומרא מהדרי. אבל הכא ג"ש שאין אדם דן אותה מעלמו אם לא שמוכזב הלממ"ם, וודאי אין לחלק בין קולא לחומרא (ב): (ב) ר"ל שנה ה' וכו' וכו', בטלן נחשב כלמטה ממנו, עד שיהיה הנערך, חודש ויום א' יתר על שנה ה' וכו' וכו'. דיליף מפדיוו זכור, דלר"ד ג"כ שיהיה בן ל' ויום א', דיליף מן מזכורות המדבר ששכספדו ע"י משה, דכתיב גביה, מבן חודש ומעלה הפקדם [ככתובות פ"ח מ"ו]:

(ב) ועי' חוס' סוכה ד"ל"א ה' ד"ה ור"י. ואפי' לרש"י החס' לכל המדות הלממ"ם לבר מקי'. ל"ל דלא דוקא ק"ו, אלא ה"ה מה מנינו, דנתרומיייהו לר"ך לשקול סברות ב' הדדים נגד הדדי דל"כ ק' לרש"י הא"ך ר"ש התנא סבא לפרקי' אמה מנינו, ממ"ל אי הכי גמירא, א"ל למפרטיה, ואי אינו מקובל, הא"ך ס"ד למדרשיה להמה מנינו. ודוחק לומר דיהיב תנא טעמא להמה לא מסריה לנו ההלממ"ם המה מנינו בזה ולמה לר"ך ג"ש, ועל זה חירץ המטה, משום דליקן שוין, וליכא הכא מה מנינו כלל. אב"י ארשה לעלמי קדמא לפני ע"ר שליט"א. דהרי רש"י בעלמו כ' [בר"ה ד' ע"א] ב"ד"ה או לאו ג"ש וכו', הייתי מניח הכל בדיקטא, כלומר מעלמי, עכ"ל רש"י, הרי שרש"י בעלמו כחצ שגם היקם אדם דן מעלמו. אפי"כ כיצין שמועה שהניאו דבריו בכללי הש"ס דרש"י בסוכה לא כ' בן ר"ך אליבא דר' יהודה. השברתי דקתא בדברין בני

גבי ערכין ע"ש וז"ל
כ"מ דהאזכורין מיל' לרבנן
גבי בן חדש יום א' ע"ש
ובעל"פ ממנו גם מהל"מ
שהבינו בגמרא ס"ל גם
היה"ש כאן לא היה נזיר
לדחוק מר"א אריבן דומעלה
חד יומא משמע דמפורש
בגמרא דשם ג"ש י"ל להכי
הניא ר"א הקהל דזכור
דמיה מוכח דומעלה גבי
ערכין מיותר כשפרש"י
שם וע"כ בל' ללמד ג"ש
דחש ויום אחד וז"ל:
(ממחורשת ז'צ')

בנת עיני שליט"א, דהרי גם בניסין [דמ"א ב'] כ' רש"י דלהכי ג"ש עדיף מהיקם, דג"ש אין אדם דן מעלמו, ש"מ דמשא"כ היקם. אמנם מ"ס בש"ס שם, דמ"ס ג"ש עדיף ומ"ס היקם עדיף, מה אין קו' כלל, לרש"י סוכה הני'. דיליף דאפי"כ דשייבן מקובלין הלממ"ם, עכ"ס מדמתקבלו מסיני סהם [שנת ק"א ז' חוס' ד"ה סד"א], ולא נתפרש לענין מה יסחור ב' העמיניס, להכי אי סתה חד לחצריה, אמרינן דהך שאינו עדיף כחצירו, לא לענין זה ממסר':

רבינו עובדיה

האומר משקלי עלי פרק ה ערכין

מברטנורה

ציונים

פרק ה א האומר משקלי עלי. אם כסף כסף. אם פירש כסף נותן משקלו כסף. ואם פירש זהב טוחן משקלו זהב. והא קמ"ל דאם לא פירש. אלא אמר כהם משקלי עלי פטר נפשיה בכל דהו ובלבד שיהיה דבר שכמוהו רגיל להיות נשקל במקום ההוא. ואפילו זפת. ואפילו כללים. ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סהם ולא פירש. הרי זה טוחן משקלו זפת. או כללים ונפטור: ומעשה באמה של ירמטיה. מפרש בגמ' דמתני' חסורי מחסרה והכי קתני ואם אדם חסוב הוא אפי"ג דלא פירש אמדין ל' לפי כבודו. ומעשה נמי באמה של ירמטיה אשה שמה כן. שאמרה משקל בני עלי ועלתה לירושלים ושקלוה ונחה משקלה וזה. לפי שהיתה אמודה בעושר: משקל ידי עלי. היאך הוא שוקל ידו לאם רולה מזכיר ואם רולה מיקל: ומכניסה עד מרפיקו. קוד"ו בלע"ז. משום דבגדריס הלך אחר לשון בני אדם

פרק ה א האומר משקלי עלי. נותן משקלו זהב. והא קמ"ל דאם לא פירש. אלא אמר כהם משקלי עלי פטר נפשיה בכל דהו ובלבד שיהיה דבר שכמוהו רגיל להיות נשקל במקום ההוא. ואפילו זפת. ואפילו כללים. ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סהם ולא פירש. הרי זה טוחן משקלו זפת. או כללים ונפטור: ומעשה באמה של ירמטיה. מפרש בגמ' דמתני' חסורי מחסרה והכי קתני ואם אדם חסוב הוא אפי"ג דלא פירש אמדין ל' לפי כבודו. ומעשה נמי באמה של ירמטיה אשה שמה כן. שאמרה משקל בני עלי ועלתה לירושלים ושקלוה ונחה משקלה וזה. לפי שהיתה אמודה בעושר: משקל ידי עלי. היאך הוא שוקל ידו לאם רולה מזכיר ואם רולה מיקל: ומכניסה עד מרפיקו. קוד"ו בלע"ז. משום דבגדריס הלך אחר לשון בני אדם

פ"ה א האומר משקלי עלי. אפי"ג פ"ה ב"ה ע"כ מה' ענינו י"ז:
שנויי נוסחאות
פ"ה א אהב .
כ"כ ו' ובמסב"כ
ד"ו ואם. ירמטיה .
כמסב"כ ירמטיא ובמסב"כ
ד"ו במשנה ובגמ' ובכ"מ
יד ס"א י' :
ירמטיא : כתי"ב דמסטיא .
ועלתה לירושלים . כתי"ב
ועלתה . ושקלה (ונתנה)
במסב"כ ושקלה ונתנה .
מרפיקו . כמסב"כ לפי
פרמ"ק .

יכין תפארת ישראל
פ"ה א) הכל כפי שדר, והא קמ"ל דהא בלא פירש, נותן כפחות מדבריה הנשקלים במקום שדר, ואפילו זפת או כללים, כרגילים למכרן שם במשקל. ודוקא באמר שלכך נחטון, דל"כ, פהם נדרים להחמיר [שליש פ"ב דערכין]: (ב) חסורי מחסרה וה"ק, [קדשים ח"ב] גימל

ואם הכבוד עשיר, אף שלא פירש איזה משקל נדר נותן לפי עשרו, ומעשה נמי באמה של ירמטיה וכו' והייט דקמ"ל מתני': (ג) מדהיבה עשירה ציחור: (ד) והא"ך אפטר לשקלה, שכשירלה מקילה לו מכפירה: (ה) עללעבאנאע .